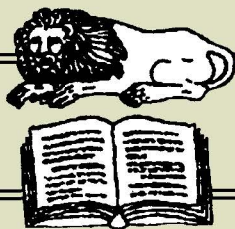

Jeromos füzetek

Bibliatudomány – Bibliaapostolság

106. szám

Karácsony

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Budapest, 2014

Tartalomjegyzék

A Szent Család (az Éléstár Egyesület honlapjáról)	címlap
Ajánlás	1
Várakozás... (Tarjányi Béla)	2
Isten megtapasztalása az imában IV rész (Matta el Meszkin)	5
Vezető testületek és szolgálatmegosztás az ősegyházban (Kocsis Imre)	17
Jézus és Szefforisz (Gyürki László)	25
<i>Élő Ige Bibliaiskola 96. (Vágvölgyi Éva)</i>	33
Az ima bejárat az Atyához / M. el Meszkin könyve (Puskás A.)	45
Az Alexandriai Iskola feltárása (Tarjányi Béla)	49
Társulatunk életéből	55

J e r o m o s f ü z e t e k

**az első magyar szentírástudományi folyóirat
– gyakorlati anyaggal hitoktatók számára –
ISSN 0866-2207**

**Szerkeszti, kiadja és terjeszti: Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat,
1066 Budapest, Teréz krt. 28. /6. Fax: 312-24-78**

Nyitva: hétfő-csütörtök, 9-17-ig – Tel. 332-22-60

Email: jeromos@biblia-tarsulat.hu – Honlap: www.biblia-tarsulat.hu

**A szerkesztőbizottság tagjai: Kocsis Imre, Tarjányi Béla, Thorday Attila,
+ Székely István Vágvölgyi Éva – Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla
Nyomda: X-site.hu Kft.**

**Igazság sarjad a földből –
Igazságosság tekint le az égből**

Örvendezve ünnepeljük üdvösségünk és megváltásunk eljövetelét. Ezt az ünnepnapot ünnepeljük meg, amelyen a nagy és örök naptól nagy és örök nap jött el erre a mi anynyira gyorsan múló napunkra.

Ő megigazulásunkká, megszentelődésünkké és megváltásunkká lett. Így teljesül a Szentírás szava: Aki dicsekszik, az Űrban dicsekedjék! (1 Kor 1,30-31).

Igazság sarjad a fölből (Zsolt 84,12): Krisztus, aki mondta: Én vagyok az Igazság (Jn 14,2), a Szűztől született. És igazságosság tekint le az égből (Zsolt 84,12): mivel az az ember, aki hisz abban, aki megszületett, nem önmagából, hanem Istentől kapta a megigazulást.

Igazság sarjad a földből: mert az Ige testté lett (Jn 1,14). És igazságosság tekint le az égből, mert minden jó adomány és minden tökéletes ajándék felülről van (Jak 1,17).

Igazság sarjad a földből: a test Máriától. És igazságosság tekint le az égből: mert az ember semmit sem vallhat magának, hacsak nem a mennyből kapta (Jn 3,27).

Az Imaórák liturgiája, I. 322-322.o.

Tarjányi Béla

Várákozás...

Advent első vasárnapján a felolvasott evangéliumban Krisztus második eljövételéről, a végidőről, a beteljesedésről szóltunk. De elsősorban nem a beteljesedésre kell csupán figyelnünk, hanem az odavezető útra is. Ez az út pedig a mi életünk. Jó, ha az ember az élete során úgy fel tud készülni, hogy egykor majd, amint Jézus mondja, az ő jobbára állíthasson bennünket, és mondhassa nekünk is: „Jól van, derék és hű szolga, a kicsiben hű voltál, sokat bízok rád: menj be urad örömébe.” (Mt 25,23). A várákozás időszaka az Advent. Ezen négy hét során emlékeztünk az ószövetségi időszakra, amikor a választott nép abban reménykedett, hogy Isten küld segítséget, Megváltót, aki megoldja az életüket és a problémáikat. Ez a várákozás Jézussal beteljesedett, de a várákozás nem szűnt meg Ővele, hiszen a végső beteljesedésre ma is várunk.

Sok-sok dolgot várunk mindennapi életünkben. Várjuk gyermekünk születését, várjuk a családi ünnepeket, várjuk a Karácsonyt, várjuk az új lakást, amelybe beköltözhetünk, sok mindent vár az ember az élete során. Vajon várjuk-e életünk befejezését és a Krisztussal való találkozást? Hiszen akkor várunk valamit, ha az nagyon vonzó számunkra.

Kérdezzük most meg magunktól, vajon mennyire vonzó számunkra az, hogy egykor majd az örök életben Krisztussal és szereteteinkkel újra találkozunk – egész más módon, boldog, végtelen nagy örömmel. Kell, hogy ez a vágy éljen bennünk nap mint nap. Kell, hiszen az ember csak akkor vár valamit, ha szeretné annak beteljesedését. Várnunk kell tehát, tudatosítani kell magunkban, hogy milyen csodálatos élet és világ vár bennünket ezen nehéz, küzdelmes élet után. Ha ez a vágy ott él bennünk, akkor valóban várjuk azt szüntelen, és nem félünk attól, hogy egyszer el kell búcsúzni az életünkötől.

Miért is várjuk mi az örök életet? Sokan akkor várják, amikor nagyon szenvednek, főként a nagybetegeknél, haldoklóknál látja ezt az ember, akik már abban reménykednek, hogy Isten megszabadítja

őket a küzdelmes fájdalomtól, és végre békében, örömben élhetnek tovább.

Várákozás – Borsos Miklós rajza

De várjuk a beteljesedést akkor is, ha nem a fájdalomtól, a küzdelemtől akarunk menekülni, hanem egyszerűen nagyon vonzó az számunkra. Ez a legszebb, ez a legcsodálatosabb: ha az ember így tud gondolni örök jövőjére. Akkor él bennünk szüntelen ez a várákozás, ha nagyon vágyunk utána, nagyon szépnek tudjuk, hisszük azt, és szeretnénk, ha mielőbb beteljesedne.

Ugyanakkor ez a várákozás soha nem lehet tétlenség! Nem lehet téttlen vágyakozás! Hisz fel kell készülnünk arra, hogy ennek a végső beteljesedésnek valóban csodálatos legyen, lehessen a megoldása, a megvalósulása. Az embernek erre nap mint nap készülnie kell. Ha az örök élet utáni vágy valóban ott él bennünk, akkor ennek fényében nézzük a mindennapjainkat is. Ennek fényében értékeljük, amit teszünk, és felismerjük, hogy mit kell cselekednünk ahhoz, hogy Isten dicséretét, örömét, elismerését és az igazi boldogságot elnyerjük.

Mit jelent tehát ez a felkészülés? A felkészülés szüntelen, nap mint nap történik. Készülhetünk azzal is, hogy elpocsékoljuk napjainkat, mint Noé idejében a pogány nemzetek, de készülhetünk úgy is, hogy készítjük a bárkát, amely átvisz bennünket az új életre. Mi is ez a bárka? A mindennapi szeretet, a jótékonyság, a megbocsátás. Ehhez természetesen segítséget is kapunk Jézus életpéldájából, az ő tanításából, de a körülöttünk élő igaz, becsületes keresztény emberektől is. Ők bátorítanak bennünket, hogy a mi életünk is valóban nagy készület legyen az örökkévalóság felé haladva.

Igaz, sokszor elfárad az ember, elvonják a figyelmét a mindennapi gondok, a pillanatnyi örömök, a sürgető feladatok, kötelességek. De nem szabad, hogy csüggedjünk, nem szabad, hogy feladjuk, nem szabad, hogy elfelejtjük: a végső célunk ez az örök találkozás és örök együttlét Istennel és szereteteinkkel.

Ha valaki nagyon vágyakozik erre a találkozásra, akkor életében szüntelenül készül erre, mert nagyon vonzó számára az, ahová törekszik, amit vár és remél. De nem sürgeti – mert ha még itt van, akkor a felkészülés még nem teljes, van még feladata ebben az életben. Erőről beszél Pál apostol is, aki elragadtatott a harmadik égig, és bepilanthatott abba a világba, ahol Isten az ember számára elképzelhetetlenül csodálatos dolgokat készít – ő mégis azt mondja: „A kettő között vívodom: szeretnék elköltözni és Krisztussal lenni, mert ez mindennél jobb lenne, tiértetek viszont szükségesebb, hogy a testben maradjak.” (Fil 1,23,24).

Igen, az élet ilyen út, ilyen készülődés, ezt azért kapjuk – az egyikünk rövidebben, a másikunk hosszú évtizedeken át –, hogy hasznos legyen az ittlétünk, hogy Krisztus útján járva szebbé tegyük cselekedeteinkkel, jelenlétünkkel ezt a világot, szolgáljuk, szeressük embertársainkat, segítsük őket is ezen csodálatos cél felé haladni. Ha így élünk, ha az egyházi év során ezt újra és újra megfontoljuk, és szüntelenül a lelkünk előtt lebeg, hogy milyen csodálatos az, ami ránk vár, akkor valóban készület lesz az egész életünk. Akkor bizton remélhetjük, hogy a majdani találkozás során valóban újra egyesülünk Vele és szereteteinkkel Isten örömeiben, szeretetében.

Matta el Meszkín

Isten megtapasztalása az imában¹

Túl az imán

„Bölcsességet pedig a tökéletesek közt hirdetünk, de nem ennek a világnak bölcsességét, sem ennek a világnak pusztulásra ítélt fejedelmeiét; hanem Istennek titokzatos, elrejtett bölcsességét hirdetjük, amelyet Isten öröktől fogva előre elrendelt a mi dicsőségünkre. Ezt senki sem ismerte fel ennek a világnak a fejedelmei közül, mert ha felismerték volna, sohasem feszítették volna keresztre a dicsőség Urát. Hanem amint írva van: 'Amit szem nem látott, fül nem hallott, ami az ember szívébe föl nem hatolt, azt készítette Isten azoknak, akik szeretik őt' (Iz 64,3). Nekünk azonban kinyilatkoztatta Isten a Lélek által; mert a Lélek mindent kikutat, még az Isten mélységeit is. Mert ki ismeri az emberek közül az ember benső dolgait, ha nem az ember lelke, amely benne van? Éppúgy Isten benső dolgait sem ismeri senki, csak Isten Lelke. Mi azonban nem a világ lelkét kaptuk, hanem azt a Lelket, amely Istentől van, hogy megismerjük, amit Isten nekünk ajándékozott. Ezt hirdetjük is, de nem az emberi bölcsesség által, hanem a Lélek által tanított szavakkal, lelkiekhez lelkieket mérve. Az érzéki ember azonban nem fogja fel, ami az Isten Lelkéé, mert oktalanság az számára, és nem tudja megérteni, hiszen lelki módon kell azt megítélni. A lelki ember pedig mindent megítél, őt azonban senki sem ítéli meg. 'Mert ki ismeri az Úr gondolatait, hogy oktathatná őt?' (Iz 40,13) Bennünk pedig Krisztus gondolatai vannak” (1Kor 2,6-16).

¹ III. részlet Matta el Meszkín egyiptomi kopt szent írásából (3. rész: A Szemlélődés). al-Áb, Mattá al-Miszkin, Haját al-szalat al-ortodoksija. Dajr al-kiddisz Anbá Makár, 1952¹ Angolul: Matthew The Poor, Orthodox Prayer Life. The Interior Way. St. Vladimir's Seminary Press, Crestwood, New York.2003. Arabról fordította: Fodor Györgyné Sárközi Júlia, lektorálta: Vágvölgyi Éva

1. Az ekstázis

„Azok kimentek és elfutottak a sirtól,
mert remegés és rémület fogta el őket.” (Mk 16,8)

Az ekstázis kifejezés (a görög *ékstasis*) jelentéstanilag azt jelenti, hogy „magán kívül lenni”, ami ugyanakkor elképedést, a tudat elvesztését, a lélek elragadtatását is magába foglalja. Számos alkalommal a „felindultság” kifejezéssel fordítják, ahogy a 116. Zsoltárban: „Elkeseredésemben azt mondtam (en të ekstásei mou)²: 'Hazug minden ember!'” (Zsolt 116,11) Itt az *ékstasis* kifejezés értelmezése az akadályt jelző zavarodottság. Valójában - mint ahogy ezt az értelmezést a további szöveg igazolja - mindenekelőtt a lelki emelkedettség állapotát akarja leírni, mivel rögtön utána Dávid azt mondja: „Mivel viszonzom az Úrnak mindazt, amit velem cselekedett? Fölmelem a szabadulás kelyhét, és segítségül hívom az Úr nevét” (Zsolt 116,12-13).

Ezzel elismeri a kegyelem nagyságát, amellyel Isten az ekstázis alatt elárasztotta a lelkét. Abban a kifejezésben: „Elkeseredésemben azt mondtam: 'Hazug minden ember!'”, ami összhangban van azzal, amit a Prédikátor mond: „Mindez csak hiúság és szélkergetés” (Préd 1,14), lelki ekstázisában válik nyilvánvalóvá Dávid számára, hogy az ember számára minden hiábavalóság.³

Ugyanilyen módon található meg az *ékstasis* kifejezés az Újszövetség különböző részeiben, hogy kifejezze az elragadtatást, a lélek mérhetetlen elcsodálkozását, bámulatosan óriási boldogságát, és a lelki sokk intenzitását, olyat, mint: „Erre elcsodálkoztak (*ékstasisi*) mindnyájan, dicsőítették Istent, és félelemmel eltelve ezt mondták: 'Ma csodálatos dolgokat láttunk'” (Lk 5,26).

Ez a feltámadási elbeszélésekben is több alkalommal visszatér: „De néhány közülük való asszony is megzavart bennünket (*exéstesan*

² A Szeptuaginta szövege

³ 2Nisszai Szent Gergely így értelmezi ezt a szöveget a lelki ekstázisra vonatkoztatva: „A nagy Dávid, ... az áldott ekstázisban ... kimondja azt a kifejezést, amit mindenki énekel: 'Minden ember hazug'. Szerintem mindenki, aki emberi hangra akarja rábizni ennek a felfoghatatlan fénynek a magyarázatát, az valóban hazug, nem azért, mert gyűlöli az igazságot, hanem a beszámolójának hatástalansága miatt.” (De virginitate 10,2)

hemás), akik hajnalban a sírnál voltak, s mivel nem találták a testét, visszajöttek azzal a hírral, hogy angyalok jelenését is látták, akik azt mondták, hogy él” (Lk 24,22-23).

Az értelmet továbbá megvilágítja a következő helyzet: „Azok kiementek és elfutottak a sírtól, mert remegés és rémület fogta el őket (szó szerint: mert megrémültek és eksztázisban voltak), és nem mondtak senkinek semmit, mert féltek” (Mk 16,8).

Az Apostolok Cselekedeteiben is ugyanilyen jelentéssel találjuk: „Ráismertek, hogy ő az, aki alamizsnáért üldögélt a templom Ékeskapujánál. Elteltek csodálkozással, és magukon kívül voltak (*ékstasis*) amiatt, ami vele történt” (Csel 3,10).

Az eksztázis a tudat elvesztésével járó lelki elragadtatás, amit az Szentírás különféle kifejezéssel fejez ki: „Meggzállta Isten Lelke” (1 Sám 10,10; Szám 24,2; Ez 11,5), vagy : „Az Úr Isten rám bocsátotta ott a kezét” (Ez 8,1), vagy: „Arcra estem a földön” (Dán 8,18) vagy: „Testben-e, nem tudom vagy testen kívül, nem tudom, Isten tudja – elragadtatott a harmadik égig” (2 Kor 12,2) és még: „...én a Lélekben voltam” általában úgy fordítják: „elragadtatásba estem” (Jel 1,10).

Ahhoz, hogy valaki isteni kinyilatkoztatásokat kapjon, az ember részéről azt igényli, hogy belsőleg és lelkileg készen álljon erre. Az eksztázist mindig teljes belső nyugalom és a szív csendje (*hesychia*) kíséri, amely lehetővé teszi az ember számára, hogy megszakítsa kapcsolatát önmagával és a környező világgal, hogy egész lényével Istennek szentelje magát. Az eksztázisban az ember elveszíti a gondolkodás képességét és az érzelmek fölötti uralmat, ezekben a pillanatokban a Szentlélek vezet. Szabadságát fölemésztí a Szentlélek akarata és hatása, és a kinyilatkoztatás eszközzé válik.

Az Ószövetség félreérthetetlen módon mutatja, hogy a próféták akkor esnek eksztázisba, amikor megkapják Isten szavát, parancsait és figyelmeztetéseit. Váratlanul elvesztik öntudatukat, és lelkük elragadtatásba esik. Amikor a próféta magához tér vagy nagyon világosan, higgadtan és érthetően kihirdeti Isten szavát, vagy még mindig eksztázisban, félig öntudatlanul hirdeti ki azt ecsetelve, amit látott és hallott, vagy eksztázisa alatt leírja mindazt, amit Isten mondott neki, mint ahogy Dániel prófétával történik: „Te, Dániel, zárd le

ezeket a beszédeket, és pecsételd le ezt a könyvet az elrendelt időig” (Dán 12,4), és hasonlóképpen Jánossal a Jelenések Könyvében: „Ne pecsételd le e könyv jövendölésének ígéit, mert az idő közel van!” (Jel 22,10)

Isten Fiának megtestesülése után először Krisztustól nyerik el a Szentlelket a mennybemenetele előtt, aztán Püünkösd napján teljességgel megvalósul a Joel próféta könyvében szereplő isteni ígélet és a Szentlélek szabadon kiárad mindenkire. Ettől a naptól, hála Krisztusnak, minden ember képessé válik arra, hogy Jézus Krisztusban, a rá kiárasztott Szentlélek által, az isteni misztériumok erejéből, mint az ószövetségi próféták, a Szentlélek hatása, tanítása és helyes vezetése alá kerüljön.

Nem arra kap meghívást, mint az apostolok és a próféták, hogy a hitre vonatkozó új kinyilatkoztatásoknak legyen letéteményese, hanem inkább ennek a hitnek a megismerésére, arra, ami személyesen rá vonatkozik, hogy megértse saját üdvössége útját, felfedezze Krisztus szeretetének neki szóló titkát, és Krisztus ígérete szerint megkapja Krisztus személyéről a kinyilatkoztatást: „Én is szeretni fogom, és kinyilatkoztatom magam neki” (Jn 14,21). Világos, hogy a Szentlélek hatása és az a mód, ahogy az egyes lelket vezet, minden ember számára különböző.

Az eksztázis ma még annak az időszakának, hogy a megismerés és a személyes, Isten és az őt őszintén szerető hívő közötti szeretet növekedésének eszköze legyen, de a különböző lépcsőfokok végén elérkezik a tökéletes eksztázisra. Ennek a megismerésnek és szeretetnek a napról napra, az idők végezetéig tartó növekedését ígerte meg Isten.

Ami azt illeti, hogy miért nem származnak az értelmi tudat érzékeléséből azok az elmondhatatlan isteni titkok, amelyek Isten ismeretére és szeretetére vonatkoznak, a felelet egyszerű és nyilvánvaló: Az emberi értelem jellege szerint a gyakorlatban a valóság anyagi mérlegelését, a képzeletet és a logikát foglalja magába. Ezeknek az értékeknek a hatására növekedett, fejlődött ki, és érlelődött meg. Ezzel az Isten teljes és valódi megismerésére való majdnem-alkalmatlanságban is növekedett, mert Isten természete nem származtatható sem képzelettel, sem logikával az anyagi értékekből. Ezért ha valóban

hinni akar Istenben, az Istenbe vetett hitnek felül kell múlnia az értelmet, túl kell emelkedni önmagán, az értelme és a környező világ fölé kell emelkednie. Tehát a hit értéke meghaladja önmagának az embernek és a világnak az értékét, és ennek a mindent felülmúló hitnek a jutalma az emberi javakért és a világ minden dicsőségéért, ő maga, Isten. Emiatt a hitnek nagyobb az értéke, mint az eksztázisnak, a látomásoknak és a kinyilatkoztatásoknak: „Boldogok, akik nem láttak, és mégis hittek” (Jn 20,29).

Azonban azért, hogy Isten ki tudja mutatni az őt szerető és benne hívő ember felé szeretetét, időnként ki akarja azt nyilvánítani, mert az ő szeretete az egyénnek szóló valódi személyes szeretet az emberi valóság szintjén: „Aki pedig szeret engem, azt Atyám is szeretni fogja, én is szeretni fogom és kinyilatkoztatom magam neki” (Jn 14,21). Azért, hogy ezt Isten ki tudja nyilvánítani az ember számára, elkerülhetetlenül szükséges, hogy az ember lépjen túl mindenben, amit a látás, a hallás, a gondolkodás és az összes érzékszerven keresztül érzékel, addig, amíg a testi és észbeli képességek már nem vesznek részt az érzékelésben, nem térítik el, nem hamisítják meg Isten igazságát. Ebből következik, hogy ez szükségszerűen megköveteli az őt szeretőktől, hogy ideiglenesen függesszenek fel minden értelmi és érzelmi tevékenységet, mert csak így tudja megvalósítani ezt a felfoghatatlan kapcsolatot, amely felülmúlja a kézzelfogható világot, és hogy Isten kinyilvánítsa az ember iránti szeretetét, és tanúságot tegyen róla. Íme, az eksztázis (magamon kívül), Istenben, amelyet mi abszolút eksztázisnak nevezünk, mivel felülemelkedik a behatárolt és az érzékelhető dolgok világán.

Az Istenben való eksztázis tapasztalata nem függ meghatározott értékektől, melyekhez Isten, mint feltételhez kötné kinyilvánulását, kizárólag ahogy a parancs mondja, csak az egész szívéből és egész lelkéből fakadó mély emberi szeretettől függ. Az Istenben való eksztázis tapasztalatának próbája ez az alapvető viszonyulás ehhez a heves, túlzó szeretethez. Valójában mindazok, akik megismerték az eksztázist Istenben, azok voltak, akiknek szíve telis-tele volt Isten iránti szeretettel.

Amikor a szív szeretetének forrósága elér egy bizonyos intenzitást, akkor válik kiinduló pontjává az eksztázis megkezdődésének.

Emiatt az eksztázist néha-néha elragadtatásként (vagy lelki elragadtatásként) határozzuk meg. Érdemek vagy előkészület nélkül, váratlanul is meglepheti az embert az eksztázis, és elárasztja őt az Örökkevaló szeretete, amire annyira vágyakozott, és miközben elveszti szabadságát és öntudatát, elmondhatatlan boldogsággal és tudással halmozza el. De a kegyelem előfeltétele minden körülmények között az Isten iránti nagy szeretet.

Íme, amiért nem tudjuk úgy tekinteni az eksztázis tapasztalatát, mint ami azoknak az osztályrésze, akik lelkileg előbbre vannak. Néhány atya, mint Simon, az Új Teológus, hajlanak arra, hogy azt tartásák az eksztázisról, hogy olyan tapasztalat, ami javára lehet a kezdőknek, amiatt, mert hiányzik belőlük az isteni fény belső megtapasztalása, és ki vannak téve az elmondhatatlan fény ragyogása hirtelen és heves hatásának. Ez közvetlenül megfosztja őket a tudatuktól, úgy, mint amikor egy ember, aki sötétséghez szokott, hirtelen erős fényvel kerül szembe.

Ezzel együtt úgy gondoljuk, hogy a kezdők nem azért tudják megismerni az eksztázist, mert nincsenek az isteni fényhez szokva, hanem sokkal inkább az első tapasztalat heve és intenzitása miatt, ami meghaladja pillanatnyi belső tudásukat és megértésüket. (Erről beszél a Jelenések könyve, amikor az efezusi egyház szemére veti, hogy elhagyta első szeretetét, vö. Jel 2,4). Tapasztalatból tudjuk, hogy az új étellel való első találkozás idején a kezdők Krisztus iránti lobogó szeretetének forrósága eléri a csúcst, a legmagasabb szinteket. A személyisége átalakul, mintha egy folyamatos elragadtatásban, örömben és lelki eufóriában lenne, ami kiemeli a környező világból, sőt saját tudatából.

A legöregebb atyák is erről beszélnek, hogy az embernek meg kell őriznie magában azokat az érzéseket, ugyanazt a lelki tüzet, szeretetet, mint ami az Istenhez való visszatérésük első napján fellobogott bennük, amikor elhagyták a világot.⁴

Sokan az atyák közül megtapasztalták, hogy lehetséges a szeretet kezdeti tüzevel, egyfajta eksztázisban élni, mint ahogy Nagy Szent

⁴ vö. Szent Atanáz Vita Antonii 16, Lépcsős Szent János, Klimax Paradiszou, Paradicsomi létra 1,46

Makariosz, akiről Palladiosz tanúsítja, hogy „egy titokzatos látomástól folyamatosan olyan volt, mint a részeg.”⁵

Dionüsziosz Areopagitész szerint az eksztázis nem akaratlagos tevékenység, „amelynek eszközével az ember Istenhez közeledik”, és amely kárpótolja őt a világtól való eltávolodásért. Amilyen mértékben veszít, talál, amilyen mértékben meghal, él. Az eksztázis ténylegesen megköveteli, hogy az ember kiszolgáltassa magát Istennek, olyan teljesen, ahogy a halálban kiszolgáltatja magát Istennek.

Szellemi tekintetben az eksztázis általában egy fejlődési folyamatot valósít meg, az emberi természet misztikus haladását egy magasabb szintű állapot felé, amelyre teremtésétől fogva meg van hívva. Mert az ember arra van hívva, hogy a magasság felé törekedjen, és egy szellemi átváltozásban Istenhez közeledjen. De az eksztázis öntudatlansága nem az egyedüli útja ennek a fejlődésnek, az emberi természet misztikus haladásának és Istenhez közeledésének. Vannak olyan érzékeny, mély szellemiségű és nyitott lelkek, akik erősen értelmi beállítottságúak, és akik erős értelmi kényszerítéssel teljes tudatuknál el tudják érni az önmaguktól való szabadulás olyan fokát, hogy a saját tudatuk belső egyensúlyi állapotában az isteni igazsággal és Krisztus arcával találkozzanak. Ők a képességeik teljességében, a lelki és intellektuális energiájukban, az érzékenységükben találják szembe magukat Istennel, és abban a pillanatban a lélek belép a valódi szeretet egy felsőbb szintjére. Ez tudatos tapasztalat abban a folyamatban, amelyben a lélek színről színre találkozik Istennel, jól lehet legyen bár mély, intenzív és eredeti, kevesebb tiszteletet kap az eksztázisnál és az öntudatlan és érzékekkel föl nem fogható lelki elragadtatásnál. Mindent megfontolva olyan tapasztalat, ami jobban kötődik az imaülethez és reálisabb a lelki élet virágzásával kapcsolatban: a lélek a Szentlélek legédesebb örömeit és vigasztalásait ízleli, és ott úgy érzi magát, mint a tudat mámorának állapotában.

A Biblia több helyen leírja a mámoros állapotot (vö. például Zsolt 104,15; Péld 9,2; Én 1,2-4; 2,4; 5,1; Mt 26,19; Csel 2,15; Ef 5,18), amelyek hasonlítanak arra, ahogy a Szentlélek hat a lélekre. Ahogy az alkohol hat az észre, az nem egyéb, mint illusztrációja az eksztá-

⁵ Palladiosz, *Historia Lausica* 17,5

zis hatásának a különböző tudat és önkívületi állapotaiban, pontosan úgy, ahogy bekövetkezik a különböző fokain az alkohol tudatra gyakorolt hatásának.

AZ ATYÁK MONDÁSAI

Szent Ágoston szerint három fajtája van az érzékelésnek: a fizikai érzékelés, a képzelet és a tiszta értelem⁶. A képzelet szintjére való felemelkedéshez szükség van a fizikai érzékelésen való felülemelkedésre, mert a képzelet és a fizikai érzékelés két különböző dolog. Ugyanilyen módon, hogy eljusson a tiszta szellemi érzékelésre, le kell vetközni mind a fizikai érzékelést, mind a képzeletet, hogy végül érzékelje az Igazságot, világos módon, az érzékek vagy a képzelet meghamisító működése nélkül. Másképp megfogalmazva érzékelni az Igazságot, ahogy valójában van, nem úgy, ahogy a képzelet mutatja.

Az ember fizikai érzékelésén és képzeletén való egyidejű felülemelkedést úgy határozzuk meg, hogy „eksztázis”. Szent Ágoston ezt az állapotot az álomhoz és a halálhoz hasonlítja:

54. Rendes körülmények között akkor beszélünk ekstázisról, amikor az értelem figyelme kialszik, és elragadtatásban van, kívül a fizikai érzékelésen, Ilyenkor, bár nyitva van a szeme, a személy nem látja az ott lévő tárgyakat, és bár jelen van, egyáltalán nem hall egyetlen szót sem ...a lélek az érzékelésen kívüli elragadtatásban van ...olyan létállapotban van, hogy teljesen ki van vonva a fizikai érzékelésből – jobban, mint ahogy rendes körülmények között álmában lenne, de kevésbé, mintha meghalt volna. *(Szent Ágoston, De Genesi ad litteram 12,12.25 és 26.53)*

Másutt leírja, hogy az értelem hogyan lép túl az érzékek korlátain: Az ekstázis az, amikor az értelem eltávozik, ahogy ez néha a megfélemlítés hatására történik, vagy amikor a fizikai érzékeléstől távol, az éstől megfosztva kap kinyilatkoztatást, hogy a lélek fel tudja fogni, mit mutattak neki⁷.

⁶ Szent Ágoston, De Genesi ad litteram 12,6.9-15.20

⁷ Zsolt 68

Szembe találjuk magunkat a kérdéssel: Hogy lehet különválasztani a lelket a fizikai érzékeléstől? Elhagyja a testet? Ha így van, akkor a test a tényleges halál állapotában van? Hogy megvizsgálja a problémát, Szent Ágoston elmondja Szent Pál látomását:

55. Nem tudta (Pál), hogy a harmadik évig való elragadtatása alatt testben volt-e – hogyan van az ember lelke a testben, amikor azt mondják, hogy a test él, de a lelke el van idegenedve a fizikai érzékeléstől, miközben éber, alva vagy eksztázisban van – vagy valójában a testen kívül

Orante (Római katakomba)

volt-e oly módon, hogy az halott maradt, amíg - ennek a látomásnak a végén – a lélek újraegyesült élettelen tagjaival. Ebben az esetben nem úgy ébredt volna fel, mint aki álmából felébred, nem úgy mintha visszatért volna a saját érzékeinek az érzékeléséhez, mintha az eksztázis elragadtatása után lenne, hanem mintha azután, hogy meghalt, valóban visszatért volna az életbe... Ő azonban bizonytalan volt, hogy a testen kívüli elragadtatása alatt valóban elhagyta halott testét, vagy a lelke valamilyen módon mindig jelen volt, minthogy a teste mindvégig élt, míg az értelme elragadtatott látni és hallani a látomások elmondhatatlan titkait. Íme lehet, hogy ezért állítja: „Testben-e, nem tudom, vagy testen kívül, nem tudom, Isten tudja”. (*Szent Ágoston, De Genesi ad litteram 12,5-14*)

A kérdést felelet nélkül hagyva, Szent Ágoston az elragadtatás vagy eksztázis két formáját sejteti.

Az eksztázis első formája az értelem elragadtatása távol a fizikai érzékeléstől, miközben a test egyesülve marad a lélekkel. Ebben az esetben a test minden külső ingerére az értelem vezetése nélkül, de bizonyos értelemben ösztönösen reagál. Lát, hall, de az elragadtatás állapotában nem tud válaszolni.

Szarovi Szent Szerafim ezt mondja erről:

56. Mikor az embert a szemlélődés során belsőleg magába szívja az Örök Világosság, az értelme tiszta és meg van fosztva mindentől, amik az érzékelhető dolgokat képviselik. Teljesen magába szívja az Örökkévaló elmondhatatlan szépségének szemlélése, elfelejti mindazt, ami az érzékekhez van kötve, nem óhajt látni semmit, önmagát sem. El akar enyészni a föld mélyén, csak egyetlen dologtól nem akarja, hogy megfosszák, a valódi tápláléktól, Istentől. *(Szarovi Szent Szerafim)*

57. Az elragadtatásban az értelmet a Szentlélek vezeti, hogy az Örök Fény Óceánjában úszhasson. Egy testvér azt mondta nekem: „Mielőtt eksztázisba esnék, az elmémet elragadják ezek a felfoghatatlan látomások, látom, hogy gondolatom az élet óceánjára irányul, úszik a fény mélységében, belélegzi illatát, és a nagy örömben át-lényegül az eksztázistól. Fénybe öltözik és erősen remegve a szeretet és a boldogság hatására... átváltozik egy csodálatos sugárzásban, maga körül angyalok seregeit szemléli, boldog és nyugodt velük és közöttük. Részt vesz a Szentet dicséző csodálatos énekükben, amikor magukkal ragadják, hogy lakja velük a magas fény szféráit, elragadva és rabul ejtve a fény ragyogásának szépségétől... Ott az értelem a Szentlélek akarata és az ajándék időtartama szerint el tud időzni egy perctet, egy órát, egy teljes napot vagy éjszakát”. *(Dalyatha Szent János, Homília a teoriáról, ami megtisztítja az értelmet a világtól)*

Dionüsziosz Areopagitész az értelem elragadtatásának tárgyáról azt állítja:

58. (Az értelem) behatol a nemtudás valóban misztikus homályába. Benne maradva becsukja minden érzékszervét és belép oda, ahol minden láthatatlan és megfoghatatlan: akkor hogy valóban túl van mindenben, senkivé lesz, senki magának és senki másoknak. Minden megismerési törekvéssel felhagyva, a lehető legjobban (képességei szerint) egyesül az ismeretlen minden dolgok Kezdetével és pontosan, mert nem tud többé semmit, saját értelmét meghaladóan ismer. *(Dionüsziosz Areopagitész, De mystica theologia 1,3)*

Erről a tárgyról ezt mondják még a szentek:

59. Ő (az askéta) elfelejti saját magát, elfelejti saját természetét, és olyanná válik, mint a bolond. Abszolút nem emlékszik többé erre a világra. Szünet nélkül arról gondolkodik és elmélkedik, amit Isten nagysága kinyilatkoztatott számára, és azt mondja: „Dicsőség az ő isteni mivoltának!” Folyamatosan ezekben a csodákban élve, megrészegülve az elragadtatástól olyanná válik, mint amilyen az ember a feltámadás után lesz. (*Szír vagy Ninivei Szent Izsák, Sermones ascetici et epistulae 35.*)

Az eksztázis második formája a lélek teljes felszabadulása a test hatása alól. A lélek elválik és felszabadul a test minden kötelékétől, az kimerülten, a halálhoz hasonló állapotban, képtelenül arra, hogy reagáljon a külső ingerekre, oly érzéketlen, hogy akár valamelyik tagját is levághatnák! Akkor a lélek társa az istenszemlélésben az értelem. Az ember addig marad ebben az állapotban, amíg a lélek újra egyesül a testtel. Kétségkívül ez volt az esete Szent Pál apostolnak, amikor elragadtatott a harmadik égig, és visszatérve nem tudta, hogy testben volt-e vagy testen kívül.

Szent Ágoston ezt írja:

60. A lélek elragadtatásában a teljes alanyt a fizikai érzékeken kívülre kiragadják és felemelik Istenhez... aztán visszahelyezik halott tagjaiba. (*Szent Ágoston, Sermones 52,16*)

61. Nem hihetetlen dolog, hogy néhány szent, akik még nem haltak meg egészen, de olyanok voltak, mint egy eltemetett holttest, megkaptak bizonyos magasztos kinyilatkoztatást (magának Istennek a lényegéről). (*Szent Ágoston, Epistulae 143,31*)

Ezeken a szavakon keresztül Szent Ágoston tompítja azt az állítást, miszerint a test az eksztázis eme formája alatt halott lenne, és a lélek, ami az élet forrása, teljesen elhagyta volna. Ő abban hisz, hogy a test bizonyos értelemben életben marad.

62. Az az ember, akinek az eksztázisban öröme telik, a szemlélődésben (*theoria*) egy lélegzet nélküli testté válik. (*Szír vagy Ninivei Szent Izsák, Sermones ascetici et epistulae 22.*)

63. Amikor a Fiú Lelke az emberben lakik, a benne lévő Szentlélek az Atya felé fordul, ahogy Isten Fiában teszi. Akkor az emberben nincs többé emberi gyengeség, nincs többé se ima, se kérdés, se kí-

vánság, se gondolat, se változatos emberi élet, se az ideleenti dolgok felidézése, sem a túlvilágiaké. Teljes az egység a Fiú Lelkével, aki beszél az emberben és tudja, hogy egészen Isten Fia, és mint ilyen, családián tud beszélni a saját Apjával. Ő már nem az, aki imádkozik, hanem aki befogadja az imát... Ó, milyen megfeszíthetetlen ez a titok!... Kezem nem tudja felfedni az írással, amit érzek! Bárcsak maga a Teremtő tudná megmagyarázni ezt a titkot...

Aki elérkezett erre a fokra, többé már nem azokért imádkozik, akik megkérték rá, hanem egyszerűen az irgalom serkenti részvételére mindenki iránt, aki segítséget szenved és a Szentlélek, aki benne van, aki eggyé vált vele, ő gyógyítja meg őket bűneikből és gondoskodik róluk minden szükségükben... Annak időtartama alatt, amikor ez a karizma munkálkodik az emberben, ha a teremtést teljesen feldúlná a válság és zavar, akkor sem sikerülne magához téríteni őt a belső tűzből és eksztázisból. *(Dalyatha Szent János, Homília a bizonyosságról, amit Isten szolgálai megszereznek)*

Úgy látjuk, hogy néhány atya azt véli, hogy az eksztázis alatt, amikor a lélek elhagyja a testet, hogy a magasságokba emelkedjen, a test halott állapotban hever, vagyis megfosztva minden lelki működéstől, mivel az kiment belőle. Mások azt tartják, hogy a lélek egy bizonyos módon jelen van a testben, a test az álom és a halál állapota között van, de kevésbé van benne lélek, mint amikor alszik.

Beszámolónkat az eksztázisnak erről a formájáról Szent Ágostonnak, aki az első eshetőségre hajlik, a következő szavaival fejezzük be:

64. Ez az állapot csak annak adatik meg, akit a látomás elsodor és elragad, és bizonyos módon meghal az élet számára, miután teljesen elhagyta a testét, azaz amikor elidegenedett és ki van ragadva a test érzékeiből addig a pontig, hogy többé nem tudja, az eszével... hogy még a testében van-e vagy a testén kívül. *(Szent Ágoston, De Genesi ad litteram 12,27.55)*

Kocsis Imre

Vezető testületek és szolgálatmegosztás az ősegyházban az ApCsel 6,1-6 szerint

Katolikus körökben az ApCsel 6,1-6-nak azért volt és van kiemelt jelentősége, mert régebben eléggé elterjedt az a nézet, miszerint a diakonátusnak mint egyházi hivatalnak az eredete az itt bemutatott hét személy kiválasztásában és beiktatásában keresendő. A mai bibliatudomány és a mai teológia képviselői viszont másként viszonyulnak a szöveghez. Gerhard Ludwig Müller, aki jelenleg a Hittani Kongregáció prefektusa, teológiai professzorként azt írta, hogy az ApCsel 6,1-6-ban bemutatott cselekményt „nem tekinthetjük egyszerűen úgy, mint a diakonátusi hivatalnak mint a hármas tagozódású szentségi Ordó első fokozatának a megalapítását.”¹ Hasonlóképpen nyilatkozik a Nemzetközi Teológiai Bizottság: „az ApCsel 6,1-6-ban nem a diakonátus alapításáról van szó.”²

Értekezésemben az ApCsel 6,1-6 exegetikai vizsgálata által azt szeretném megvilágítani, mi áll ezeknek a kijelentéseknek a háttérében. Ugyanakkor az értekezés végén azt a kérdést is felvetem, vajon a diakonátus vagy az egyházi hivatalok vonatkozásában véglegesen búcsút kell-e venni a szóban forgó szakasztól.

Szöveg

6 ¹ Azokban a napokban a tanítványok számának megszapordítával zúgolódás támadt a görögök között a zsidók ellen amiatt, hogy özvegyeiket elhanyagolják a mindennapi kiszolgálásnál. ² A tizenkettő egybehívta tehát a tanítványok sokaságát, és így szóltak: »Nem volna rendjén, hogy az asztaloknál szolgáljunk, s közben elhanyagoljuk az Isten ígését. ³ Azért testvérek, szemeljetek ki magatok közül hét jó hírű,

¹ G. L. MÜLLER, *Priestertum und Diakonat*, Freiburg 2000, 160.

² NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG, *A diakonátus kialakulása és távlatai*, Budapest 2013, 20. Az itt megadott dátum a magyar fordításra vonatkozik. Maga a dokumentum 2003-ban jelent. Érdemes megemlíteni, hogy a dokumentumot kidolgozó Nemzetközi Teológia Bizottság egyik tagja éppen a fentebb említett Gerhard Ludwig Müller volt. Magyarországot abban az időben Vanyó László képviselte.

Szentlélekkel és bölcsességgel teljes férfit, s bízunk rájuk ezt a feladatot. ⁴ Mi meg majd az imádsággal és az ige szolgálatával foglalkozunk.« ⁵ Ez a beszéd tetszett az egész sokaságnak. Kiválasztották tehát Istvánt, akit eltöltött a hit és a Szentlélek, továbbá Fülöpöt, Prohóroszt, Nikánort, Timont, Parmenászt és Miklóst, az antióchiai prozelitát. ⁶ Ezeket az apostolok elé állították, és ők imádság közben rájuk tették kezüket.

Történeti háttér – A szentírás-magyarázók egyetértenek abban, hogy a vizsgálandó szakaszban Lukács fontos történeti emléket elevenít fel, de azt némileg leegyszerűsítve, sajátos célzattal adja elő. Mielőtt magára a szövegre összpontosítanék, fontosnak tartom, hogy bővebben szóljak arról a két csoportról, amelyet Lukács a szakasz elején említ. A két csoportra vonatkozólag a Ἑλληνισταί (*hellénisztai*) és a Ἑβραῖοι (*hebraioi*) kifejezések szerepelnek. Kikre is vonatkoznak ezek a megnevezések? A Ἑβραῖοι, azaz héberek megnevezés nyilván azokat a főleg Palesztinából származó zsidó-keresztényeket jelöli, akiknek anyanyelve az arám volt. A Ἑλληνισταί (= hellenisták) ellenben görögül beszélő személyek. Ezt már az etimológia is jelzi, hiszen a Ἑλληνιστής (*hellénisztész*) főnév a ἑλληνίζω (*hellénidzó*) igéből lett képezve, amelynek alapjelentése: görögül beszél.³ De konkrétan kikről lehet itt szó? Pusztán csak a kifejezést alapul véve pogányokra, azaz nem-zsidókra is lehetne gondolni. Ez azt jelentené, hogy a jeruzsálemi ösgyülekezetnek pogány-keresztény tagjai is voltak.⁴ Ám ez nagyon valószínűtlen. Joggal írja Martin Hengel: „Kr. u. 70-t megelőzően állandó tartózkodási helyként Jeruzsálem nem volt vonzó nem-zsidók számára. Egy törvénytelen misszió éppúgy elképzelhetetlen volt ott, mint samaritánusok vagy pogány-keresztények missziós tevékenysége. A szent városnak mint a zsidóság kultikus centrumának központi jelentősége jelentősen leszűkítette a nem-zsidók mozgásterét. Ezenfelül nem-zsidók üldözése

³ Vö. GYÖRKÖSY A. – KAPITÁNYFY I. – TEGYEY I., *Ógörög-magyar nagyszótár*, Budapest 1993, 337.

⁴ H. J. CADBURY szerint a Ἑλληνισταί főnév szövegünkben nem „görögül beszélőket”, hanem „görög módon élőket” jelent, és pogányságból megtért keresztényekre vonatkozik. Vö. *The Hellenists*, in *The Beginning of Christianity I/5*, London 1933, 59-74. Hasonlóképpen vélekedik W. GRUNDMANN, *Das Problem des hellenistischen Christentums innerhalb der Jerusalemer Urgemeinde*, in *ZNW 38* (1939) 45-73.

zsidó hatóságok részéről jogilag aligha lehetett volna lehetséges, mivel ez minden esetben a prefektus kompetenciájába tartozott.”⁵ Az a felvetés sem igazán meggyőző, miszerint a Ἑλληνισταὶ főnév zsidókká lett pogányokat, vagyis prozelitákat jelölne.⁶ A hét személy felsorolásakor, a lista végén említett *Nikolaosz* (= Miklós) neve mellett az a megjegyzés található, hogy „antiochiai prozelita” (6,5). Ez a kiegészítés csak úgy érthető, hogy egyedül ő volt prozelita, a többi személy nem.

A legelfogadottabb és legmeggyőzőbb magyarázat szerint a Ἑλληνισταὶ főnév görögül beszélő zsidó-keresztényekre utal, akiknek többsége – bizonyára még kereszténnyé válásuk előtt – a diaszpórából érkezett Jeruzsálembe. Az ilyen jellegű „hazatelepedés” egyáltalán nem volt ritka abban az időben. Az evangéliumokban említett Cirenéi Simon, akit a római katonák Jézus keresztjének vitelére kényszerítettek (vö. Mk 15,21 és párh.), az észak-afrikai Kürénéből (latinosan: Cirenéből), vagyis szórványterületről hazatért zsidó volt. Persze sokan csak az életük végén vállalkoztak a költözésre, hogy a szent városban legyenek majd eltemetve.⁷

A hellenistákkal kapcsolatban Lukács nem ad részletes ismeretést, csupán az özvegyek elhanyagolása miatti zúgolódásukat említi. A biblikus kutatók mindenesetre – éles szemmel figyelve bizonyos adatokat és megjegyzéseket – igyekeznek pontosabban körülírni a jeruzsálemi közösség sajátos arculatát. Például abból, hogy a hellenisták csak görögül beszéltek, arra következtetnek, hogy ez a tény komolyan kihatott a liturgikus gyakorlatra is. Bár a görögül be-

⁵ M. HENGEL, *Zwischen Jesus und Paulus. Die 'Hellenisten', die 'Sieben' und Stephanus* (Apg 6,1-15; 7,54-8,3), in *Uó, Paulus und Jakobus. Kleine Schriften I-III*, Tübingen 2002, 11-12 (saját fordítás!). Az idézet utolsó mondatában a német kutató arra tényre utal, hogy az István vértanúságát követő üldözés a zsidó hatóság részéről gyakorlatilag csak a hellenistákra terjedt ki.

⁶ Így véli többek között B. REICKE, *Glaube und Leben der Urgemeinde. Bemerkungen zu Apg. 1-7*, Zürich 1957, 115-117. O. CULMANN Qumránnal kapcsolatban álló, szinkretista zsidó-keresztény csoportra gondol. Szerinte a Ἑλληνισταὶ megnevezés Lukács részéről egyfajta tanácsstalanságnak a jele. Vö. *Das Rätsel des Johannesevangeliums im Lichte der neuen Handschriftenfunde*, in *Uó, Vorträge und Aufsätze 1925-1962*, Tübingen 1966, 260-291, 273k. A különböző nézetek kritikusi kiértékeléséhez vö. M. HENGEL, *Zwischen Jesus und Paulus*, 7-11; J. A. FITZMYER, *The Acts of the Apostles* (AB 31), New York 1998, 347-348.

⁷ Vö. M. HENGEL, *Zwischen Jesus und Paulus*, 31.

szelő zsidó-keresztények, a közös hitvallás és a szegénygondozás terén, szoros kapcsolatban álltak az arámul beszélőkkel, mégis viszonylagos önállóságnak örvendtek, ami mindenekelőtt az önálló liturgiában mutatkozott meg. Mivel arámul nem értettek, ezért szinte szükségzerű volt, hogy külön jöjjenek össze istentiszteletre, amelyet nyilván görög nyelven tartottak.

Az a hét személy, akit az ApCsel 6,5 említ, lényegében ennek a hellenista csoportnak a vezetője volt. Legalábbis erre utal az a tény, hogy a hét személy mindegyikének görög neve volt, ami a tizenkét apostolra vonatkozólag így nem állítható.⁸ Persze a hetes testület nem volt teljesen független az apostoloktól. Nehezen elképzelhető, hogy az apostolok tudta és beleegyezése nélkül bármiféle hivatalos funkció létrejöhetett volna a jeruzsálemi keresztények körében. Ugyanakkor a rivalizálás lehetősége egyáltalán nem zárható ki.

A hetes testület élén István állt. Lukács külön kiemeli, hogy mindenekelőtt ő került közvetlen konfliktusba a zsidó vezetőkkel, és pedig a templommal kapcsolatos kemény kijelentései miatt (vö. ApCsel 7,1-53). Ez azt mutatja, hogy a hellenistákra egyfajta törvény- és templomellenesség volt jellemző, illetve nyitottabbak voltak arra a kritikára, amelyet Jézus a törvény és a templom vonatkozásában gyakorolt. Szabadjon e tekintetben a téma egyik legismertebb szakértőjére, a fentebb már említett Martin Hengel német professzorra hivatkozni: „...már Jézus igehirdetése tartalmazott olyan jellegzetességeket, amelyek különösen a diaszpórából való zsidókat ragadták meg. Jézus üzenete kezdettől fogva mutatott irányultságot az egyetemes, görögül beszélő világ felé, s talán még a görög gondolkodás bizonyos motívumai felé is. Nemcsak a zsidó bölcsességgel való szoros kapcsolatok mutatkoznak meg benne, hanem olykor a görög gnómaköltészettel, s különösen a cinikus gondolatokkal való rokonságok is... Azt, hogy a »hellenistáknak« Jeruzsálem görög nyelvű zsinagógaiban végzett »agresszív« igehirdetése vezetőjük, István megkövezéséhez és a csoport elűzéséhez vezetett, leginkább annak feltételezésével érthetjük meg, hogy a »hellenisták« olyan téziseket adtak elő, melyek eredete magának Jézusnak az üzenetében

⁸ A tizenkét apostol közül csak Andrásnak és Fülöpnek volt görög eredetű neve.

keresendő, s melyek tartalma a templomi kultusz utolsó időkbeli megszűnése, valamint a mózesi Tóra revíziója volt Isten igazi akara-
ta által. A hellenistáknak a Tórával szembeni kritikáját ugyan még
nem jellemezte az a teológiailag végiggondolt radikalitás, amivel
Pálnál találkozunk, azonban a megfeszített Messiás, Jézus eszka-
tológiai tekintélyét a kijelentést illetően már Mózes fölé, s ezért a
szeretet parancsát a szertartási törvények fölé helyezte (ApCsel 6,8-
14). Azaz a »hellenisták« azt a megütközést keltő állítást képviselték,
hogy Jézusnak mint Izrael Messiásának az üdvtörténeti jelentősége
alapvetően meghaladja Mózesét; az Exodus és a Sínai zsidó »evan-
géliuma« helyére Jézus evangéliuma lépett, mint Isten lezáró, felül-
múlhatatlan eszkatologikus kijelentése.”⁹

Az is igen figyelemre méltó, hogy az István megkövezését követő
üldözés lényegében a hellenistákra terjedt ki, az apostolokra és az
arámul beszélő keresztényekre nem (vö. ApCsel 8,1). Ez azt mutatja,
hogy a zsidó vezetők főleg a hellenistákban látták a főveszélyt. „Az
arámul beszélő zsidókeresztények visszafogottabbak, úgy is mond-
hatjuk, hogy konzervatívabbak voltak a törvény tekintetében.”¹⁰ Per-
sze ők is Jézus igehirdetésének hatása alatt álltak, s ők is elfogadták
Jézust Messiásnak és végső kinyilatkoztatónak, ám ez nem vezetett a
zsidó szokások radikális feladásához vagy kritikájához.¹¹

Szövegekörnyezet és sajátosságok – Térjünk most rá a kijelölt
szöveg közvetlen vizsgálatára. Mindenekelőtt azt szükséges tudatosít-
tanunk, hogy a szakasz átvezető szerepet tölt be Apostolok Cseleke-
deteiben.¹² Előzőleg az apostolokra, az ő igehirdetésükre és a zsidó
vezetők részéről elszenvedett üldöztetésükre (3-6. fejj.) irányult a fi-

⁹ M. HENGEL, *Őskeresztyén történetírás*, Budapest 2010, 109-110.

¹⁰ Uo. 110.

¹¹ A NEMZETKÖZI TEOLÓGIAI BIZOTTSÁG fentebb már említett dokumentumában
igencsak meglepő kérdésfeltétel olvasható: „Talán az apostolok csak vidékre akar-
ták küldeni a jeruzsálemi »görög« ellenzékiet, mivel zsinagógai prédikációik ha-
tására egyre több lett a provokáció?” *A diakonátus kialakulása és távlatai*, 21. A
dokumentum egyébként meglehetősen röviden és visszafogottan foglalja az
ApCsel 6,1-6 szövegével.

¹² Az Apostolok Cselekedetei tartalmának és szerkezetének bővebb ismerte-
téséhez vö. KOCSIS I., *Bevezetés az Újszövetség kortörténetébe és irodalmába I*,
Budapest 2010, 254-256.

gyelem. A későbbiekben viszont olyan személyekről ír Lukács, akik nem tartoztak a tizenkét apostol testületébe. Konkrétan Istvánról és Fülöpről van szó. Istvánnal kapcsolatban a nyilvános tanúságtétel és vértanúhalál (6,8-7,60), Fülöppel kapcsolatban pedig a missziós tevékenység kap különös hangsúlyt (8,4-40). Mielőtt a tevékenységüket bemutatta volna, Lukács nyilván szükségesnek érezte, hogy tájékoztatást adjon: kik is ők, milyen csoporthoz tartoznak, és milyen felhatalmazással tevékenykednek?

A cselekmény kiindulópontja a hellenisták zúgolódása amiatt, hogy özvegyeik hátrányba kerülnek a rászorulókat gondozása során. Bár a 4,35-ben Lukács azt írta, hogy a közös javakból mindenki „a szüksége szerint” részesült, most be kell ismernie, hogy ez az alapelv nem mindig érvényesült. A hellenista özvegyek hátrányba kerülése persze azzal a ténnyel is összefügg, hogy ők – a jeruzsálemi származású, arámul beszélő keresztényekkel szemben – nem számíthattak egy nagycsalád támaszára, hiszen férjük halála után teljesen magukra maradtak.

Érdekes, hogy Lukács a rászorulókat megsegítését a „mindennapi szolgálat” (διακονία καθημερινή) megnevezéssel illeti, vagyis rendszeres gyakorlatot sugall. Mindazonáltal kérdés, hogy a szegények támogatása a zsidó intézmények rendszerét követte-e, vagy azoktól teljesen független formában történt. A második lehetőség a valószínűbb. Már az ősegyházra jellemző eszkatologikus entuziazmus miatt sem célszerű túl nagy szervezettségre gondolni, hiszen a parúziaváros következtében gazdasági szempontokra nem helyeztek nagy hangsúlyt.¹³ Ráadásul a zsidó gyakorlat más jellegű volt: a helyben lakó szegényeket a heti kasszából (*Quppah*) támogatták, éspedig egy egész hétre (14 étkezésre) kiterjedően, a kívülről jövők pedig a házaknál történt gyűjtés (*Tamchuj*) eredményéből kaptak, naponkénti támogatásként.¹⁴ Az ApCsel 6,1 szerint jeruzsálemi keresztények,

¹³ Vö. M. HENGEL, *Zwischen Jesus und Paulus*, 31.

¹⁴ Vö. H. L. STRACK – P. BILLERBECK, *Kommentar zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch II*, München 1924, 643-647; G. SCHNEIDER, *Die Apostelgeschichte I* (HThKNT V/1), Freiburg 1980, 424. Magának a zsidó gyakorlatnak a megítélése is óvatosságot igényel, hiszen a rendelkezésre álló források későbbiek, mint az Újszövetség iratai. Vö. J. A. FITZMYER, *The Acts of the Apostles*, 348.

vagyis helyben lakó hívek részesülnek a mindennapi ellátásban, de nem egyenlő elosztásban. Éppen ebből fakad a konfliktus.

A felmerült problémára az apostolok gyorsan reagálnak. Tanácskozásra hívják a közösség tagjait – akiket Lukács „tanítványoknak”¹⁵ nevez –, és felszólítják őket: válasszanak maguk közül hét megfelelő („jó hírű, Szentlélekkel és bölcsességgel teljes”) férfit, hogy az asztalszolgálatot ellássák. Ezt ugyanis az apostolok nem kívánják magukra vállalni, mivel az Isten ígéjének hirdetésében akadályozná őket. Igen figyelemre méltó, hogy a szóban forgó szakaszban világosan elkülönül egymástól az „Ige szolgálata” (διακονία τοῦ λόγου 4.v.) és „az asztalnál szolgálni” (διακονεῖν τραπέζαις 2. v.) Az elsőt a Tizenkettő testülete, azaz az apostolok, a másodikat viszont egy hét főből álló, most létrehozandó grémium végzi majd. A hetes szám jól ismert a zsidó közigazgatási gyakorlatban, hiszen a helyi közösségeket hét főből álló testület irányította.¹⁶ Josephus Flavius a hetes számot magának Mózesnek a rendelkezésére vezeti vissza: „Minden városban az erényben és igazságban legbuzgóbb hét férfiú legyen az elöljáró.”¹⁷

Miután a kiválasztott hét személy nevét felsorolta, Lukács a beiktatásukról ír, amely az apostolok imádsága és kézrátétele által történik. Ez az aktus zsidó körökben is jól ismert, sőt az Ószövetségben is előfordul. Mózes éppen kézrátétellel teszi meg Józsuét saját „utódjának” (Szám 27,18).¹⁸

Az ApCsel 6,1-6 és a diakonátus

Ezen a ponton rátérhetünk az értekezés elején felvetett kérdésre: vajon van-e valamiféle jelentősége a vizsgált szövegnek a diakonátus tisztségét illetően? A történeti szintet tekintve azt mondhatjuk, hogy

¹⁵ A „tanítvány” μαθητής (*mathétész*) főnév a vizsgált szövegben (6,1.2) fordul elő először az Apostolok Cselekedeteiben.

¹⁶ H. L. STRACK – P. BILLERBECK, *Kommentar Zum Neuen Testament aus Talmud und Midrasch II*, 641.

¹⁷ *De Antiquitate Judaeorum* IV 8. Az idézet forrása: JOSEPHUS FLAVIUS, *A zsidók története* (fordította Révay J.), Budapest 1980, 84.

¹⁸ Egyébként a feladatmegosztást illetően is lehet ószövetségi párhuzamot találni, éspedig a hetven vén kiválasztását és beiktatását (Kiv 18; Szám 11).

a szakaszban bemutatott hét személy alapvetően a görögül beszélő, hellenista csoport vezetője volt. Lukács tiszteletben tartja ezt aényt, s ez lehet az oka annak, hogy nem használja rájuk vonatkozólag a *διάκονος* (*diakonosz*) főnevet, vagyis nem nevezi őket diakónusoknak.¹⁹ Ugyanakkor nagy hangsúlyt helyez a diakónia, azaz szolgálat tényére. Feltűnő, hogy a *διακονία* (*diakonia*) főnév kétszer is szerepel a szakaszban, s a *διακονέω* (*diakoneó*) ige is előfordul. Az 1. versben a szegények gondozását a „mindennapi szolgálat” (*διακονία καθημερινή*) kifejezéssel jelöli Lukács. Később pedig két sajátos szolgálattípust említ: az egyik az asztalnál végzett szolgálat (*διακονεῖν τραπέζαις* 2.v.), a másik pedig az Ige szolgálata (*διακονία τοῦ λόγου* 4.v.). Miként szó volt róla, a kiválasztásra kerülő hét személy az asztalszolgálat betöltésére lenne rendelve. Ám nem hagyhatjuk figyelmen kívül, hogy az Apostolok Cselekedeteinek hátralevő részében erről egyáltalán nem esik szó. Sőt a Hetek testületének két tagja, István és Fülöp elkötelezett igehirdetőként és misszionáriusként jelenik meg, vagyis ugyanúgy az Ige szolgálatát végzi, mint az apostolok.

Nagyon elgondolkodtató ez a következtetés: Lukács először világosan elkülönít egymástól két szolgálatot, ám később ezt az elkülönítést már nem tartja szem előtt. Vajon csupán kevésbé szerencsés szerkesztői eljárásról van-e itt a szó, vagy pedig a szolgálatok megkülönböztetésével Lukács mégiscsak valami üzenetet szeretne közvetíteni? Több szentírásmagyarázó is a második lehetőséget részesíti előnyben. Úgy vélik, hogy Lukács az elkülönítéssel saját korának helyzetét tartja szem előtt, s annak fényében mutatja be a kezdeteket. Sőt Rudolf Pesch azt a lehetőséget is felveti, hogy Lukács tudatosan átdolgozta forrását, amelyben nem két szolgálat, hanem két csoport volt egymástól elkülönítve. „Míg a forrásban a Tizenkettő (mint a héberek képviselői) azt mondta, hogy nem megfelelő, hogy ők (a héberek) a hellenistáknak az étkezéseiről gondoskodjanak, addig Lukács sugallása szerint a Tizenkettő az Isten igéjét (vö. 4,31) nem hanyagolhatja el, hogy helyette (miként saját korának »diakóniája«)

¹⁹ A hét személyre vonatkozólag Szent Iréneusz használja először a *διάκονοι* (diakónusok) megnevezést. Vö. AH I 26,3; III 12,10; IV 15,1.

főként közös étkezésekről (vö. 2,42.46) gondoskodjon.”²⁰ Mivel a Lukács által felhasznált forrást pontosan nem ismerjük, ezért a felvétel jogosságát nem tudjuk ellenőrizni. Éppen ezért óvatosabb megközelítéseket érdemes preferálni. Ezek közé tartozik Jürgen Roloff megállapítása: „Lukács a Hetek beiktatását nem akarja közvetlenül úgy értelmezni, mint a későbbi diakonátusi hivatal megalapozását, s ezért kerüli a »diakónusok« megnevezést. Ám mégiscsak felhasználja a lehetőséget arra, hogy a diakonátusi hivatal szükségességére és jelentőségére utalást tegyen olvasóinak. Vagyis az elbeszélte cselekményt későbbi fejlődésekre ráláthatóan mutatja be, anélkül, hogy okozati kapcsolatrendszerrel hozna létre.”²¹

Mindent egybevetve kimondhatjuk, hogy bár az ApCsel 6,1-6-ban, az elbeszélte cselekmény szintjén, nem a diakonátus alapításáról van szó, Lukács rejtetten mégiscsak szem előtt tartja a diakónus tisztséget. Azzal, hogy a Hetek kiválasztásával és beiktatásával az apostolok csoportja mellett létrejött egy újabb vezető testület, elindult egy folyamat, amely később egymástól világosan elkülönülő tisztségek kialakulásához vezetett.²²

²⁰ R. PESCH, *Die Apostelgeschichte I* (EKK VI/1), Zürich 1986, 228.

²¹ J. ROLOFF, *Die Apostelgeschichte* (NTD), Göttingen 1988, 109-110. A későbbi fejlődésre való irányultságot hangsúlyozza J. A. FITZMYER is: *The Acts of the Apostles*, 344. Ugyanakkor a modern kutatók között is vannak olyanok, akik szerint a hetes testület tagjai tényleg diakónusok voltak. Például B. DOMAGALSKI, *Waren die 'Sieben' Diakone?*, in *BZ* 26 (1982) 21-33. Áthidaló megoldásnak tekinthető Th. SÖDING felvetése: „az ApCsel 6,1 tükrében is teljességgel helytálló, ha diakónusnak nevezzük őket – de csak akkor, ha egyrészt egyúttal az apostolok diakóniáját is megemlítjük, másrészt ha a hét férfi diakonátusát az egyház – alapvetően a tizenkét apostol hatáskörébe tartozó – küldetésének kibővítését célzó első kezdeményezésként értelmezzük.” TH. SÖDING, „Nem azért, hogy neki szolgáljanak, hanem, hogy ő szolgáljon” (*Mk 10,45*). *A diakónia és a diakonátus az Újszövetség fényében*, in K. ARMBRUSTER – M. MÜHL (szerk.), *A diakonátus teológiája*, Budapest 2016, 26-56, 51

²² D. DORMEYER és F. GALINDO úgy véli, hogy a Hetek testületének létrejötté egy az egyházmegyén vagy a plébánián belül kialakuló sajátos intézmény, vagy egy sajátos teológiai hangsúlyokkal bíró részegyház létrejöttével rokonítható. Vö. *Die Apostelgeschichte*, Suttgart 2003, 103. Ez a megközelítés legfeljebb a szöveg mögötti hagyományra alapozható. A vizsgált szövegben egyértelműen feladatok, illetve szolgálatok megosztásáról van szó.

Gyürki László

Jézus és Szefforisz

Mindannyian ismerjük Názaretet Jézus hazáját és az evangéliumokat. De eléggé ismeretlen a bibliaolvasók számára a közelben fekvő *Szefforisz*, valamint e város jelentősége. Pedig számunkra betekintést tudna nyújtani Jézus „elrejtett éveire“, amelyekről az evangéliumok nem szólnak. Milyen szerepe lehetett Szefforisznak Jézus életében?

Földrajzi fekvése és neve

Szefforisz Alsó-Galileában fekszik, a Beit-Netofa-völgy szélén. A város majdnem a Genezáreti-tó és a Földközi-tenger közti terület közepén található. A régi időkben két fontos út találkozott itt: a Via maris, északra felé a Genezáreti-tóra, a másik Ptolemais (Akko) kikötőre a Földközi-tengerre való összeköttetés. Flavius Josephus írja önéletrajzában: „*Szefforisz Galilea közepén fekszik sok faluval körülvéve...*” (65). A város környékét a Talmud is dicséri termékenységeért.

A város héber neve „*Cippori*“, (madár). A név eredetét így magyarázzák: azért nevezik így, mert úgy gubbaszt a hegytetőn, mint egy énekesmadár (cippór) az ágon. Hegynek nem nagyon nevezhető az alig 300 méter magas domb, de ez a szerény magasság is elegendő volt ahhoz, hogy a város stratégiai hely legyen. Flavius Josephus műveiben mindig a görög nevét említi: Szefforisz. Ma is ez a neve.

A város története Kr.u. 70-ig

Szefforiszat a Biblia nem említi, csak a Misnában és a Talmudban találjuk. Első írásos említése Flavius Josephusnál található (Zsidók története XIII 12,5), ahol ő a Hasmonaeus Alexander Janneusz (Kr.e. 105-76) kormányzásáról ír. Szefforisz abban az időben igazgatási központ volt. Ezt a kiváltságát akkor is megtartotta, amikor Pompeius Kr.e. 63-ban meghódította Palesztinát. Kr. e. 55-ben Gabinus római prokonzul az őt „*szünedriából*” (bírószág), egyet itt rendezett be. Amikor Nagy Heródes Rómából, mint a „*zsidók királya*” tért vissza,

és birodalmát Kr.e. 40-ben meghódította Szefforiszt harc nélkül bevette. Josephus így ír erről: „Nagy hőesésben érkezett Szefforiszba és mivel Antigonosz helyőrsége titokban elvonult, nagy élelmiszerkészlet jutott birtokába.” (Zsidók története XIV,15,4). Heródes halála után néhány veterán katonája elérkezettnek látta az időt arra, hogy elűzze a rómaiakat. A rómaiak azonban nem késlekedtek a válasszal: felgyújtották Szefforiszt és lakosait eladták rabszolgának. (Zsidók története XVII, 10,9). A város biztosan elpusztult, de a tűzvészsel kapcsolatos régészeti bizonyítékot nem találtak.

Nagy Heródes végakarátának megfelelően fia Heródes Antipász negyedes fejedelemként kapta örököül Galileát. Jövendőbeli fővárosa Szefforisz romokban hevert. Kr. e. 3-ban Heródes Antipász úgy döntött, hogy újjáépíteti a várost, mégpedig „heródesi” léptékben és pompában. Josephus az új Szefforiszt „Galilea díszének” nevezi. Heródes a várost a császárnak szentelte és Autocratoris-nak nevezte (Zsidók története XVIII 2,1). Szefforisz az első zsidó háborúban (Kr. u. 66-70) nem csatlakozott a felkelőkhöz, ezért a város megmenekült a pusztulástól. Sokáig megtartotta sajátos kapcsolatát Rómával. A második század elején már Diocaesarea néven szerepel a térképeken.

Szefforisz régészeti feltárása

Szefforiszt régészetileg sokáig nem tárták fel. A „bibliai régészet” nem törődött azokkal a helyekkel, amelyek a Szentírásban nem szerepeltek. Ugyanúgy a zsidó régészet sem tudott mit kezdeni egy ilyen várossal, amely nem játszott szerepet történelme által a zsidó nemzeti identitásban.

Először L. Watermann vezetésével a michigeni egyetem csoportja 1931-ben végzett feltárást. A régészeti kutatás akkor még Szaffariyye arab falura korlátozódott. Ezt a falut az 1948-as háborúban lerombolták. Az ásásokat 1980-ban egy nemzetközi társaság folytatta. Ezek azt mutatják, hogy Szefforiszt egy római városterv szerint ismét felépítették, a két nagy utcaszisztéma, a *cardo* és *decumanus* szerint. A városban nemcsak lakóházak, hanem zsinagógák, mikvék (rituális fürdők), bankok, vendéglők, két piac és egy palota is volt. Már 1931-ben felfedezték Szefforisz színházát, amit Flavius Josephus írásában nem említ. A színház 37 m sugarú, 3-5 ezer ülőhely

volt benne. Ma feltételezik, hogy a színházat Heródes Antipasz építette a második évszázadban, és miután a város nőtt, megnagyobbították. Továbbá, van egy öthajós vásárlóközpont, amelyben luxusárut – parfümöt, balzsamot – lehetett kapni.

A város dombján, ahol az Akropolisz állt, van egy torony a heródesi és török időkből. Kiváló volt a város vízellátása, amelyet források, kutak és ciszternák biztosítottak. Maradványai ma a szefforiszi nemzeti parkban láthatók. 1993-ban egy ötödik századból származó zsinagóga maradványait találták meg jó állapotban megmaradt mozaikokkal. A Szefforiszban található sok más mozaik általában késő római és a bizánci időből való.

Az ásások során Szefforiszban eddig nem találtak templomokat vagy istenszobrokat, amelyek egy hellén-pogány városra utalnának, de előkerültek görög-római építészeti elemek.

Szefforisz lakossága

A város karakterére vonatkozólag a régészeti maradványokon kívül a lakosság összetételét is meg kell említeni. Ma feltételezik, hogy a város legkorábbi időszakában zsidó jellegű volt. A lakosság száma a Kr.u. első évszázad fordulóján a régészek szerint 8-12 ezer lehetett. A lakosság összetételében a változás a Kr.e. rombolás után az újjáépítés során következett be. A zsidók mellé nem zsidó lakosság érkezett. A becslések szerint akkor 12 ezer ember költözött be. Más becslések szerint Heródes Antipasz idejében 15-22 ezer lehetett a lakosok száma. Mint már említettük Szefforisz felépítése és stílusa szerint hellén-római város lett, közben a lakosság főleg zsidó volt.

A szomszéd helység Názáret

Jézus otthona Názáret volt, itt nőtt fel (Lk 4,16) és itt élt 30 éves koráig, s ezután költözött Kafarnaumba (Mt 4,13). Érdekes, hogy Názáret sem az Ószövetségben, sem a zsidó írásokban nem szerepel. Az ókori történészek – köztük Flavius Josephus, aki jól ismerte Galileát – nem említik. Ezért a 19. században voltak, akik Názáret létezését is megkérdőjelezték. Az ásások azonban, amelyet főleg a ferencesek végeztek a kételyeket eloszlatták.

Hogy Názáret az evangéliumokban négy alkalommal mint „város” (polisz) szerepel a fordítás hibája. A héber „ír” egyszerűen lakóhelyet, táborn, vagy várost is jelent. A görög (LXX) az „ír” szót mindig „polisz”-nak vagyis városnak fordítja. Názáret egy 200-300 lakosú falu volt. A helység nem hegyen épült, amint Lukács evangéliumában olvasható (4,29), hanem hegyoldalban. Ezt is igazolták a régészeti ásatások. Názáret egy jelentéktelen kis falu volt Galileában. Későbbi jelentőségét annak köszönheti, hogy Jézus életének legnagyobb részét itt töltötte. Számunkra problémát jelent, hogy Jézus életének ezen szakaszáról semmiféle adatunk sincs. Ezért is nevezik Jézus életének ezt a szakaszt „rejtett éveknak”. Ezt a hiányzó szakaszt igyekeznek a különböző apokrif írások – sokszor regényes formában – kitölteni. Így keletkeztek a „Szentcsaládról”, annak mindennapi életéről szóló jámbor elbeszélések.

Milyen lehetett Jézus családjának mindennapi élete?

Jézus nevelő apja József foglalkozása „ács” volt, amint Mt 13,55-ből erre következtethetünk. Máriáról az Újszövetségben semmi közelebbit sem tudunk. Végezte mindennapi háziasszonyi teendőit. Milyen népes lehetett a család? A Lk. 2,7 szerint Jézus „elsőszülött” volt. Ez az Ószövetség alapján sem jelenti feltétlenül azt, hogy további gyermekek is születtek. Jézus testvéreinek neve: Jakab, József, Júdás és Simon. (Mk 6,3). Az unoka testvért, rokont is testvérnek nevezték. A kereszt alatt álló asszonyok között ott van egy Mária, nem Jézus anyja, akinek gyermekeit is említi az evangélista: Jakab és József (Mk 15,40). Szinte biztosra vehető, hogy ugyanarról, a Mk 6,3-ban említett testvérpárról van szó. Jézus „testvérei” közül kettőről egész biztosan látjuk az evangéliumból, hogy nem Szűz Mária gyermekei.

Ettől függetlenül azonban lehetséges, hogy József, Mária és Jézus egy „nagycsaládban” éltek, ami annak idején az embereknek a szükséges szociális biztonságot nyújtotta.

József az ács

Mint már említettük, József foglalkozása az általános fordítás szerint ács volt. Ma viszont már tudjuk, hogy a görög „tekton” szó,

amely az Újszövetségben csak kétszer fordul elő (Mt 13,55a és Mk 6,3), tágabb értelemben használatos. Csupán mint ács vagy asztalos olyan fában szegény vidéken mint Galilea alig élhetett meg. Azért a „*tekton*“ kifejezés „*építő mesterember*“ jelenthet, aki fa, vagy kő megmunkálását végzi. Hogy maga Jézus is a „*tekton*“ hivatást végezte, Márk evangéliuma említi (6,3). Ez nem volt rendkívüli, mert abban az időben a fiú megtanulta apja mesterségét. Az apának vallási kötelessége volt fiát egy mesterségre megtanítani. Ennek nem mondott ellen egy szellemi foglalkozás sem. A zsidó vallási tudósok, törvény magyarázóknak világi foglalkozása is volt. Mint tudjuk, Pál apostol sátorkészítő volt (ApCsel 18,3).

Názáret Jézus idejében egy kis falu volt, amelyben egy építőmesternek nem volt elég munkája ahhoz, hogy családját eltartsa. Ezért József és Jézus számára Szefforisz város újjáépítése évekre munkát és ezzel jövedelmet biztosított. A „*munkahely*” csak egy óra járásra volt Názárettől. Jézus számára ez azért is fontos lehetett, mert ő József halála után, mint elsőszülött családfenntartóként átvehetett minden jogot és kötelességet. Ehhez tartozott az is, hogy a családról gondoskodott munkájával. Az az állítás, hogy Jézus és József Szefforiszban dolgoztak, alig vitatható.

Jézus Szefforiszban

A „*történeti Jézus*“ egyáltalán nem egy elmaradott, eldugott kis galileai hegyi faluból való volt, mert neki csak hat kilométert kellett gyalogolni, hogy Szefforiszba jusson. Ha erre gondolunk, elmondhatjuk, hogy Jézus első intenzív kapcsolata az akkori hellenista-római világgal Szefforiszban történt. Ott talált egy intenzív nyilvános életet piacokkal, színházzal, és hozzá Heródes Antipaszesz palotájával és udvartartásával.

Mit jelenthetett Jézusnak az, hogy már fiatal korában megismerte ezt a világhoz forduló, városi kultúrát? Munkája mellett ott egy városi – ma úgy mondanánk multikulturális – társadalmat ismert meg és ennek intézményeivel találkozott. A lakosoktól a nap folyamán a görög nyelvet is hallotta, és át is vehette. A nyíltságot és nem az ítélezést, amit Jézus később igehirdető útjain a különböző emberekkel

városban és falvakban gyakorolt, a szefforiszi tartózkodási időből vehette.

Szefforisz az evangéliumokban?

Bár az evangéliumokban nincsenek kifejezett utalások Szefforiszra, mégis lehetséges, hogy az ottani időből való különböző tapasztalatok és befolyások az evangéliumi szövegekben is tükröződnek. Említhetjük a kamatra adott pénzt (Mt 25,14-30). A bibliai kammat tilalom (MTörv 23,20) a hellenizmus idején már régen fellazult és még a jeruzsálemi templom is kamatoztatta a kölcsönöket. E hasonlat alapján gondolhatunk Szefforisz bankjaira és pénzforgalmára.

Egy másik hasonlatot is megemlíthetünk, amely a megbocsátásról szól (Mt 5,25.26). Ebben szerepel a panaszos, aki a bírósághoz megy, és útközben a városban találkozik ellenségével. Szefforisz „szümedrion” (bíróváros) volt (Zsidók története XIV 5,4), ahova a környező falvakból érkeztek panaszukkal az emberek. Bizonyára börtöne is volt. Ha Heródes városára Szefforiszra gondolunk jobban megérthetjük a királyi lakodalomról szóló hasonlatot is (Mt 22,1-14), ahova az emberek az egész vidékről hivatalosak voltak.

Még két hasonlatot említhetünk meg, amelyekben Jézus, mint gyakorló építőmester saját tapasztalatából beszélhet: az egyik a szik-

lára épített házról (Mt 7,24-27), a másik a ledólt Siloah tornyáról szól (Lk 13,4).

A színház és a „hüpokriták“

Különösen sok figyelmet áldoz több szerző Szefforisz színházának, amelyben a „*hüpokriten*” szó eredetét látják. Ezt a szót az evangéliumokban már csak Jézus használja 17 alkalommal. A „*hüpokritész*” tulajdonképpen a színész, az Újszövetségben pedig mindig, mint csaló /hazudó/ szerepel. Milyen magatartás társul a „*hüppokrita*” kifejezéshez? Figyeljük meg Máté (6,5-15; 16-18) szövegeit. Mindkét esetben arról szól, hogy egy buzgó ember cselekedetei megválasztásakor a nyilvánosság előtti hatást tartja szem előtt. Az evangélium ilyen magatartástól óv. A jámbor itt nem Istenre való tekintettel cselekszik, inkább arra ügyel, hogy embertársai előtt jó színben tűnjön fel. Aki így gondolkodik, és főképpen cselekszik, már megkapta jutalmát. Lehetséges, hogy Jézus a szefforiszi színház építésénél is dolgozott. Azt nem tudjuk, hogy ő maga meglátogatott-e előadást és kapcsolatban volt-e színészekkel. A „*hüpokritész*” szó a mindennapi beszédben használatos lehetett, Jézus beszédében is érthető volt és ehhez nem kellett színházba járni.

Az evangéliumok hallgatása

Arra a kérdésre, hogy miért nem említik az evangéliumok Szefforiszt két választ adhatunk. Vagy azért hallgatnak a szövegek Szefforiszról, mert Jézus valójában soha sem volt Szefforiszban. Azok után, amit eddig hallottunk a városról, ez alig valószínű. De az is elképzelhető, hogy Jézus működött ugyan Szefforiszban, de eredmény nélkül. Az ösközösség hagyománya általában a sikeres igehirdetéseket említi meg, viszont nem hallgatja el a sikertelenségeket sem. Ebben az összefüggésben szólhatunk Jézus vádoló beszédéről azokkal a városokkal kapcsolatban, akik az ő csodái ellenére sem tértek meg. Itt Betsaida és Kafarnaum mellett, Korazint is megnevezi. Hogy Jézus ezen a helyen működött az evangéliumok egyáltalán nem említik. Nem lehet ugyanez a helyzet Szefforisszal is?

(Bernardin Höhn: Jesus und Sepphoris
Im Land des Herrn, 69. Jg. 2015 Heft 2 alapján)

É l ő I g e

BIBLIAISKOLA

Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Vágvölgyi Éva

Az ember és Izrael újjáteremtése:

**A remény teológiájának születése
Jeremiás és Ezekiel igehirdetésében**

A.) Alapgondolat

A fogsággal Izrael minden reménye elveszett. Szembe kellett néznie azzal, hogy Izrael nincs többé. Jahve választott népe és királya fogságban, Jeruzsálem és a templom romokban. Isten ígéréteinek megvalósulása Dávid házának és királyságának fennmaradására lehetetlenné vált. Nincsenek többé illúziói, semmi lehetőség nincs arra, hogy Jahve nagyra teszi választott népét. Jahve ígérete zátonyra futott. Jeremiás és Ezekiel, akik még Deuteroizajás előtt működtek és még közvetlenül a régi remények elvesztésének sokkhatása alatt álltak, fájdalmasan gondolkodtak Istennek az emberi valósággal szemben elszenvedett kudarcán. Ezekiel történelmi visszatekintésében (Ez 20) megállapítja, hogy Izrael egész addigi története véget nem érő ellenszegülés Isten akaratának, Jeremiás pedig ki is hangsúlyozza: „Vajon megváltoztathatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párduc? Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászakítottok a gonosztevéhez” (Jer 13,23). A fogságbeli próféták arra a meggyőződésre jutottak, hogy az ember képtelen arra, hogy visszatérjen Istenhez, hogy teljes szívéből szolgálja őt, annyira foglyává vált Istennel való szembehelyezkedésének. A visszatéréshez egy másik természetre lenne szüksége. Szeretnénk isteni útmutatást kapni a

szívünkbe, hogy a jót tegyük. De valami ellenáll bennünk. „Tudom ugyanis,” – mondja Pál a rómaiakhoz írt levelében - hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben; mert megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom” (Róm 7,18). A fogság tehát nem csak külső véget jelent (vö. Ez 10,18k: Jahve elhagyta a templomot és Jeruzsálem városát). Ugyanakkor egy belső végpontot, úttalanságot jelent. Ha Isten egy új kezdetet akar a jövőben, először az embert magát, Izraelt kell újjáteremtenie. Az ember belső szétszakítottságát és ellentmondását kell megszüntetnie. Az embernek először belsőleg kell megváltoznia, hogy egészen és megosztottság nélkül nyitott legyen Isten és az emberek felé. Ennek az új teremtésnek a hírnöke Jeremiás és Ezekiel.

B.) Jer 31,31-34; Jer 32,36-41; Ez 36,22-28

C.) Bevezetés

1.) Az ember illúziók nélküli szemlélése

Mi a bűnbánatot összekeverjük a bűnvallomással. Megvalljuk, de meg nem bánjuk, szívünk mélyén ragaszkodunk az elkövetett rosszhoz, vagyis jónak tartjuk. A Izrael pont így tett, amikor folyton szembe fordultak Istennel, aztán mikor jött a büntetés, elismerték, hogy bűnt követtek el, de a szívükben ugyanolyan megátalkodottak maradtak, nem bánták meg. Ezért aztán a bűnvallomást nem is követte valódi változás, „kifizették a rájuk kiszabott büntetést”, mint amikor valaki megszegi a közlekedési szabályokat és elkapják, de a szívük nem változott meg. Nem az a baj, hogy az ember gyenge és a természete rosszra hajló, hogy elbukik, hanem hogy a szíve mélyén ragaszkodik az elkövetett rosszhoz, kemény marad a szíve, valójában nem bánja. A valódi bűnbánatban fájdalmat okoz, könnyeket fakaszt az elkövetett rossz. A bűnbánat könnyei meglágyítják a büntől megkeményedett szívünket, befogadóvá teszik, alkalmassá, hogy Isten belépjen az életünkbe és megtisztítsa a szívünket a Szentlélek által. Ő az a tűz, amiről a Keresztelő beszél, és amiről Jézus beszél, hogy szeretné, hogy már fellobbanna. Csak a Szentlélek tüzeiben megtisztult szív tud újjászületni, Isten a Szentlélek által tud új szívet adni, hús szívet, érző, Őt viszontszerető szívet, ami nem tartja többé a

rosszat jónak, ami nem helyezkedik szembe Isten akaratával. Ez a Szentlélekben való újjászületés nem egyszeri aktusban valósul meg bennünk, hanem egy életen át tartó folyamat. Jézus személyén keresztül, akiben egy személyben megvalósult az új szövetség teljessége, kapcsolódunk bele az isteni valóságba. Minél inkább hasonlítunk Hozzá, annál inkább vagyunk új teremtmények.

2.) A fogság tapasztalata és különféle próbálkozások a katasztrófa legyőzésére

a.) Jeruzsálem lerombolásával Kr. e. 586-ban és a babiloni fogságban, Izrael nem csak politikailag és társadalmilag omlott össze, hanem egy teológiai katasztrófát is átélt és lelkileg depresszióba esett. A fogság a pusztulás és a puszta tapasztalata volt, a megaláztatásé, a méltóságvesztésé és kiszolgáltatottságé, és az Istentől való elhagyatottság megtapasztalása: „De kirabolt és kifosztott nép ez: megbilincseltek a börtönökben mindnyájukat, és fogházakba dugták; prédává lettek, és nincs megmentő, zsákmánnyá lettek, és nincs, aki azt mondja: »Add vissza!« (Iz 42,22). Izrael, aki Jahvéval való eddigi történetében, aki szabadítóként volt jelen számára, most úgy érzi Isten elhagyta őt szükségében, (49,14; 54,7), most megtapasztalja Isten távoliségét és hallgatását (42,14). Isten nem tekint rá többé, elfordult tőle (40,27; 54,7). Izrael saját történelmének romjai fölött áll, a vég visszafordíthatatlannak látszik szemében. És ebben a történelmi fordulatban Izrael őshite mélyen megrendül: Hogy Jahve a szorongatásban megőrzi népét, hogy „erős kézzel és felemelt karral” megszabadítja a szolgaság házából, hogy az ő jelenlétének különös jele legyen ez a nép, amelynek földet adott, ami a szabadság alapja és örökké tartó királyságot ígért neki – most mindez kérdésesnek vagy visszavontnak látszik számára. Az egyiptomi szabadulás csak egy epizód volt csupán? A kivonulás, mint Jahve támogatásának jele, csak illúzió? Jahve hatalma korlátokba ütközött? Vajon tehetetlenné vált a világ Ura (50,2)? A fogság tapasztalata tehát egy teológiai összeomlást is eredményezett. Ez még jobban fokozta az üresség érzését, és még mélyebb depresszióba taszította: a vihartól ostromozott Izrael vigasztalás nélkül van (54,11), egy szegény kis főreg (41,14), kiégett rom (44,26), megroppant nádszál (42,3), fáradt és erőtlén (40,29), a nép élete sötétségbe süllyedt (42,7.16), csak kiúttalanság

és csukott ajtók látszanak (45,1k), mint akit börtönbe zártak (42,7). Olyan ez, mint amikor egy ember az ő addig megszokott életének mindennapi dolgaiból hirtelen a semmibe zuhan. Mintha egy mai keresztény számára az egyházi hagyományok megkérdőjeleződése és előre nem látható összeomlása következne be, mintha a keresztény hit és az Egyház „halálfutása” következne be mai társadalmunkban.

b.) A legyőzés megkísérlése

Mi hogy reagálnánk egy ilyen helyzetre? Bénultan és reményt vesztetten egy végzetesen apatikus állapotba kerülnénk? Hagynánk, hogy a szemünk láttára vége legyen valaminek, és egyfajta tradicionalizmusba menekülnénk és megpróbálnánk csupán a szokásokba kapaszkodni? Izrael kereste a katasztrófa legyőzését, és ez a keresés három bátor és alapvető új felismerésben csapódott le, mind a három a katasztrófa becsületes elismeréséből fakadt.

A deuteronomista történelmi látás

A deuteronomista iskola számára az a legkínzóbb kérdés, hogy mi volt Izrael bukásának az oka. És így jut arra a deuteronomista könyvekben, Józsué, Bírák, Sámuel, a Királyok könyveiben, hogy Izrael fogság előtti egész történelme páratlan bűnvallomásból áll: Kezdetől a jelenig Izrael történelme elpártolások, tagadások, engedetlenségek történetének bizonyult. Ez a bűnvallomás egyben meghívás az Isten felé fordulásra, és ezáltal egy új jövő reményére Istentől. De hát valóban lehet egy új jövőben reménykedni? Milyen feltételek mellett lehetséges ez az új kezdet? Mi a távlati cél, amihez igazodni lehet? Ezek a kérdések foglalkoztatják a fogságbeli prófétákat, továbbá a papi írásokat.

A fogságbeli próféták

A fogságbeli próféták egy radikális fordulatra helyezik a hangsúlyt: A fogság idején valami valóban véget ért. Ami a Kivonulással elkezdődött Izrael történetében, az zsákutcának bizonyult. Izrael halott. (Ez 37). A visszaérés a korábbi alapokhoz az új remény érdekében ezért lehetetlen. A régi elmúlt. A remény a jövőhöz igazodik. Csak onnan várható új életlehetőség.

Kétségtelenül a fogságbeli próféták nem ringatják magukat hamis illúziókban a lehetőségek tekintetében, hogy az ember képes lenne magának új jövőt építeni. Isten nem ért végére a lehetőségeinek a fogságban, de alkalmasint maga Izrael, az ember lesz áll szemben a saját lehetőségeivel és teszi végességé azokat. „Vajon megváltoztatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párdúc?” Kérdezi szkeptikusan Jeremiás a 13,23-ban; „Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászoktatok a gonosztevéshez.” Hasonlóan illúziót vesztett a deuteronomista történelmi mű: „Nem szolgálhattok az Úrnak, mert ő szent és erősen féltékeny Isten, s nem nézi el vétkeiteket s bűneiteket” (Józs 24,19). Izrael történelmi katasztrófája rákényszeríti a prófétákat annak belátására, hogy az ember nincs olyan állapotban, hogy tartósan visszatérjen Istenhez, teljesen és megosztottság nélkül, hogy egész szívével Istent szolgálja. Az ember éppen hogy foglya a saját Istennel való szembe helyezkedésének. Nem bizonyította Izrael a múltban, hogy lehetetlen hogy megfeleljen Jahve életajánlatának? Izrael kanonizált története nem Isten akaratának folyamatos megíúsítása láncolatának története? Tehát Jahve minden újabb próbálkozása, hogy a népet a szentség útjára vezesse zátonyra fog futni?

Így lenne, ha Isten még egyszer egy jövőbeli új tette egészen új alapokat nem hozna létre. Ha lehetséges a jövő, Deuteroizajás szerint csak akkor, ha egy új Exodusra van alapozva, amelynek sikere nem függ az embertől. Csak úgy lehetséges, ha mint egy vak, az ember hagyja magát Istentől vezetni az úton, amit nem ismer (Iz 42,16). Ha a jövő lehetséges az Ez 37 szerint, csak Izrael újra teremtése által. Az új életlehetőséget a Jer 31 és 32, és Ez 36 szerint, csak a jövőendőbeli Istennel kötött új szövetség nyitja meg, ezért nem az embertől függ többé, hogy az ember megteszi-e Isten akaratát, hanem az ember legbelső lényege az alapja. De ehhez az embernek belsőleg meg kell változnia, úgymond újjá kell teremődnie. Új gondolkodás módjának kell lennie és létének egy új középpontra van szüksége, ami új akaratnak felel meg. Pálhoz hasonlóan a fogságbeli próféták egy Isten általi radikálisan új teremtésre építenek. Azt mondják nekünk, hogy az ember illúziók nélküli látásmódja a feltétele az új teremtménynek, amelyben nem csapja be magát, hanem teljes mezíten valójában mutatkozik Isten előtt. Mindenekelőtt azonban a jövő

látására vezetnek, hogy el fog érkezni Isten újra eljövetele. A fogásbeli próféták igehirdetése a zsidó reményteológia születése, a rossz jelen körülmények ellenére mindig egy új reményképet készítenek és ezáltal ezt végérvényesen bezárt jelent Istennek egy eszkatalógikus jövője felé kinyitják.

3.) A remény meghirdetése Jeremiásnál és Ezekielnél: Új szövetség és új szív

Jer 31,31-34 (32,36-41)

Isten szavában Jer 31,31-34 feltűnik először többszörösen és hangsúlyozva visszatér az „Én, Jahve”: Az új szövetség kizárólag Isten műve, Izrael részéről nincs feltételhez kötve. Tartalmilag az újdonságot az új szövetségben nem egy új szövetség megvalósulásra helyezi (egy új Tóra). Ebben a szövetségben a létrejövetel módja és fennállása független az emberi feltételtől. Tehát nem szűnik meg a régi szövetség, hanem mivel Izrael megszegte, megújul, hogy mindig új, friss és életerős legyen.

1. A Tóra az ember szívébe lesz írva (a párhuzamos szöveg ugyanazt istenfélelemnek érti), teljesen és nagyon bensőségesen, mintha az a saját akarata lenne, így az engedelmesség problémája, ami a régi szövetséget zsákutcába vitte, nem létezik többé (a párhuzamos szöveg ezért egy örök szövetségről beszél).

2. Ennek megfelelően él majd, egy közvetlen istenkapcsolatból, teljesen megtapasztalva Isten közvetlen közelségét, úgyhogy külső oktatóra, pl. katekizmusra vagy prédikátorra vagy más tanító feljebbvalóra nincs többé szüksége (vö. 1 Ján 2,27).

3. Az egyedüli alapja ennek a közvetlen istentapasztalatnak a feltétel nélküli bűnbocsánat Isten részéről, tehát amit az ember megtapasztalva, feltétel nélküli elfogad és igennel válaszol. A bűnbocsánat ígérete megelőz minden emberi erőfeszítést és minden előre látható kudarcot.

Ez az az idő, ami Jézus Krisztusban érkezett el? Életében és személyében kiolvasható az új tényleges megjelenése. Azonban senki ne akarja azt állítani, hogy az új szövetség ismertető jele nekünk keresztényeknek valóság lenne. Az a tapasztalat hogy Jézus Krisztus

dacára látszólag minden a régi maradt, és még deprimáltabb, reményvesztettebb, tehetetlenebb lenne, ha nem lenne a bűnbocsánat ígérete, ami Jézus Krisztusban valósággá vált. Lehet, hogy az az új az új szövetségben számunkra a mértékben ragad meg, ahogy a mi számunkra ez a bűnbocsánat valódi ajándékozzon és mi hiszünk abban?

A teremtő Isten Izraellel és Izraelben újat teremt. Jeremiás leírja ezt az újat az új örök szövetség képével (Jer 31. 32). Mi az új, szemben a régivel? A közös a régi és az új szövetség között, a tartalom és a cél: A tartalom a „Törvény”, a Tóra mint segítségnyújtó útmutatása Istennek az ember számára; a cél meg van formálva a régi szövetségben: „Istenük leszek, ők pedig az én népem lesznek” (31,33). *Az új Isten útmutatásának a közvetítő anyagában van: „Törvényemet a bensejükbe adom és a szívükre írom”.* Isten útmutatásának nincs tehát többé szüksége emberi közvetítésre, hanem a bensejében és akaratában valósul meg. Az embernek új, megosztottság nélküli akaratot adományoz, ami egészen egységben van Isten akaratával. Az ember megosztott szíve meg lesz gyógyítva, hogy egészen és megosztottság nélkül Istené tudjon lenni. Az új az új szövetségben tehát az új ember, aki belsőleg teljessé és gyógyulttá vált. A régi szövetséget nem törli el az új, hanem megújítja, hogy azt az ember ne tudja többé elárulni, hogy mindig megújulva, friss életerővel megmaradjon. Ezzel összefügg egy második ismertető jegye az új szövetségnek: A belsőleg megújított embernek nincs többé szüksége külső közvetítőkre és tanítókra. *Az új szövetségben „megszűnik” a tanító. Mindenki közvetlen kapcsolatban lesz Istennel, és a bensejében ismeri őt. (1 Ján 2,27),* elnyeri Istennek és az ő útjának közvetlen látását Isten népének közösségében, abban az életközösségben, amit megtapasztal vele, mindenféle tanító és hierarchia közreműködése nélkül. Maga Isten lesz a tanítójuk, közvetítő nélkül a bensejükben szól hozzájuk, a szívükben, személyiségük középpontjában, az értelmükben, a belátó képességükben, a tudatukban, a lelkiismeretükben, a lelkükben. Ha utána gondolunk az új szövetség ismertető jegyeinek, fel kell ismerünk, hogy mi keresztények, a zsidókkal együtt, még várjuk ennek az új szövetségnek a beteljesedését. Csak egy emberben vált valóban valósággá az új szövetség: a názáreti Jézusban. Az ő akarata egy volt

az Atyáéval; szívében magának az Atyának a kézírását ismerjük fel. Ő egy közvetlen istenkapcsolatból és istenismeretből cselekedett és beszélt, valamifajta tanító hivatal hivatalos megbízása nélkül. Benne valósult meg az új szövetség. Hogyan tudunk mi ebben részesülni?

A választ erre az új szövetség a harmadik jellemezője adj meg, Jer 31 szerint ennek alapja és lehetővé válása ugyanis a *feltétel nélküli bűnbocsánat ígérete*. Ez a bűnbocsánat, egy záróvonalat húz a múlt alá, mielőtt megalapítja az új szövetséget és azt mondja: kialakul bennetek a megígért ismerete Istennek, ugyanis a valódi istenismeret nem más, mint Isten feltétel nélküli szeretetének ismerete. Ez a mindent átfogó bűnbocsánat számunkra, úgy hisszük, valósággá vált Jézusban. Tehát a másik két ígéretet annál inkább valósággá tudjuk tenni az életünkben, ha kettészakadt szívünkben minél inkább megtapasztaljuk Isten feltétel nélküli bűnbocsánatát, és ezt egymással kapcsolatban is érvényre juttatjuk keresztény közösségünkben, Egyházunk életében több teret adunk ennek, így kiterjesztve az új szövetség légkörét?

Jeremiás teológiájában Istent, mint a hűtlen Izraelt örök szeretettel szerető (31,3) jegyesét mutatja be, aki fáradhatatlanul hívja, hogy térjen vissza eredeti hűségéhez, kegyelmet kínál, nem jogot érvényesít. Szeretetére, amely örök, nem lehet rászolgálni (2,1–4,5), Jahve gyengéd atya kedves, dédelgetett gyermekének, Efraimnak (31,20; vö. 3,19); a nép a kedvese (11,15; 12,7). Jahvének ez a kegyelemmel párosult szeretete mélységet és bensőséget ad annak a természetszerűen jogi kapcsolatnak, amely a szövetség révén ősidőktől fogva fennáll Jahve és Izrael között. Jeremiás próféta teológiája ebben összhangban áll a MTörv teológiájával, de Jeremiás túlszárnyalja a MTörv-et: feltehetően a deuteronomikus megújulásra törekvés (reform) kudarcba fulladásából tanulságot merítve az eszkatológiai jövőtől várja Isten üdvözítését (mindenekelőtt 31,31–34). Az új szövetség, amelyet Jahve ezeknek a napoknak az elérkeztével köt majd Izraellel, szellemi természetű lesz, és bensőséges viszonyt fog jelenteni, így valójában már nem is lesz szövetség; Isten új népe szívében fogja hordani a törvényt, és mindnyájan ismerni fogják az Istent. Bár Jeremiás a szöveggel kapcsolatban a hagyományos szóhasználatnál él (31,33), nála a szöveg nem merül ki a fogalom nemzeti értelemben

vételében, hanem személyes kapcsolatot jelent Jahve és az egyes ember között, így egyetemes jellegű. Nem olyan, mint a szerződés, amely pontosan meghatározott követelményeket tartalmaz; a tartalma (Isten ismerete) éppoly határtalan, mint a szeretet, amely a szövetséget létrehozta és a keresztyén agapé, amelyre előkészít.

Ez 36, 22-28

Ezekiel prófétai igehirdetése szerint új szívre, új lélekre volt szükség (11,9), s hogy Isten üdvözítő tervei megvalósulhassanak, mint egykor Egyiptomból, most is ki kellett szabadulnia a választott népnek a fogságból, a megalázottságból, s az országot, amelyet akkor birtokba vettek, újra föl kellett építeni.

Jahve, épp neve szentségéért roppant bőkezűen osztogatja ajándékait az üdvösség érdekében; mert, bár népe hűtlenül elpártolt, Ő továbbra is Izrael Istene maradt. Jahve és Izrael összetartozik: Jahve Izrael Istene, Izrael pedig Jahve népe (11,20). Ez így volt mindig és majd a jövőben is így lesz. Amint Izrael történelme tanúsítja, Jahvénak terve van népével. Ez a kiválasztáson (20,5; nem a meghíváson) alapszik, továbbá a szövetségkötésen (16,8), valamint a szövetséghez kötődő ígéreteken: számos utód, saját föld és Jahvénak népe közt lakása, mint az áldás forrása. Ezt az ígéretet kapták az ősatyák, s az Egyiptomból való kivonulás után Jahve teljesítette is ígéretét, a nép bűnei miatt azonban veszendőbe ment: Izraelt elűzték földjéről, Jahve nem lakik többé népe körében. Ebből Ezekiel arra következtet a kiválasztottság tudatában (vö. 5,5), hogy a nép sorsa jobbra fordul, és helyreáll a korábbi állapot (16,55). Az idegen iga összetörik, a szétszóródott nép egybegyűl, visszatér hazájába és biztonságban él, mihelyt megkötik a béke szövetségét, amelyet azonban Ezekiel nem nevez „új”-szövetségnek (vö. Jer 31,31). Ám a béke szövetségéhez Jahvénak új szívet, új lelket kell adnia (Ez 11,19; 36,26), meg kell tisztítania és szentelnie népét. Akkor Jahve népe körében lakhat örökre (37,25–26).

Amit Jeremiás az ember szívének átalakításáról mond, azt Ezekiel még erőteljesebb képpel fejezi ki. Nála a szövetség megújításához Jahve szívtranszplantációt jelent be: népének, aki mindenféle istent szívébe zárt eltávolítja kőszívét, és egy élő, eleven hús szívet helyez

belé. Ez a Szentlélek kiáradása által fog megtörténni. Jahve Lelke az ember belsejét erővel tölti el, egy új közösséget és egységet hoz létre Isten valóságával és akaratával. Ezzel a Lélekkel új életközpontot ad az embernek, nagyon hasonlóan ahhoz, amit később Pál apostol mond, hogy mi Krisztus Lelke által felszabadulunk a vágyaink alól, hogy szeressük Istent és az embereket.

D.) Óravázlat

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
1. Ének: Új szívet adok	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 430.o.,5 p.
2. Az ember illúziók nélküli szemlélése „Vajon megváltoztathatja-e bőrét az etióp, vagy tarka csíkjait a párduc? Akkor tudtok majd ti is jót tenni, akik hozzászoktatok a gonosztevéshez” (Jer 13,23). „Tudom ugyanis, hogy a jó nem lakik bennem, azaz a testemben; mert megvan bennem az akarat a jóra, de a jót megtenni nem tudom” (Róm 7,18). A két idézetet felírjuk egy nagy ív csomagoló papírra és kihelyezzük középre, és válaszolunk a következő kérdésekre. – Mit szólok a két idézethez? – Megfelelnek ezek az illúzióvesztett látásmódok a valóságnak? – Nekem vannak-e tapasztalataim ezzel kapcsolatban? Milyen következtetéseket vontam le belőlük? Befejezésül az óravezető gondolatai, lásd Alapgondolat és Bevezetés 1.	Csoportos munka az óravezető irányításával	Szentírási szövegek nagy ív csomagoló papírra felírva, jegyzetfüzet, ceruza 30 perc

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
<p>3. A remény meghirdetése Jeremiásnál és Ezekielnél Jer 31,31-34 (32,36-41) Mi a szerepe a két szövetségkötőnek az új szövetségben. – Mit tesz Jahve? (aláhúzni a szövegben az „Én Jahve” kifejezést) – Mit tesz Izrael? (a szövetség megszegése, Jahve népe lenni, Jahve elismerése) Az egyéni munka után az óravezető irányításával összegzik az egyéni munka eredményét, majd az óravezető kiegészíti és összefoglalja és ezt követi a csoportos beszélgetés a következő kérdések alapján: Mit eredményez az új szövetség? Megszünteti a régi szövetséget? Mi az új az új szövetségben? Ellenben mi az, ami azonos maradt a régivel? Lásd Bevezetés 2.</p>	<p>Egyéni írásbeli munka a kérdések alapján, utána csoportos megbeszélés az óravezető irányításával</p>	<p>Szentírási szöveg külön lapon, jegyzetfüzet, ceruza 10+ 10 + 10 perc</p>
<p>4. Szövegmunka a Jer 31,31-34-el. A résztvevők csoportosan összehasonlítják a két Jeremiás szöveget, 31,31-34 és a Jer 32,36-41-et Ezekiel szövegével, az Ez 36,22-vel, megkeresik és kidolgozzák a hasonló motívumokat és azok jelentőségét és horderejét. Lásd Bevezetés 3. Aktualizálás A következő kérdéseket írjuk fel egy nagy csomagoló papírra: – Mikor van az új szövetség ideje? – Jézus Krisztusban jött el? – Valósággá vált az új ember? –Vagy még mindig a régi maradt? – Hogyan lehetséges, hogy az új növekedjék közöttünk?</p>	<p>Csoportos munka az óravezető irányításával</p>	<p>Szentírási szövegek külön lapon, tábla, kréta jegyzetfüzet, ceruza 30 perc</p>

Feladat	Módszer	Eszközök, időtartam
Az óravezető ösztönző gondolatai: A Jer 31,34 szerint az új szövetség a feltétel nélküli bűnbocsánat által lesz megalapítva. Lehetséges, hogy mi annak mértékében leszünk az Újszövetség új emberei, amilyen mértékben hiszünk ebben a bűnbocsánatban, és ha azt alázatossá válva, mint az Úr Szolgája vagy mint Jézus Krisztus készek vagyunk mások felé továbbajándékozni?		Nagy ív csomagoló papír a kérdésekkel 10 perc
5.) Befejező meditáció: „Kőszív – hússzív” Minden résztvevő elé odahelyezünk egy követ és egy virágot. A résztvevők először kezükbe fogják a követ, majd rövid csend után a vezető segítő-ösztönző szavai következnek (kőszív, kemény szív, megkeményedett, megdermedt, elhalt élet) miközben elgondolkodnak. Néhány percnyi csend után középre helyezik a köveket és kezükbe fogják a virágot. Rövid csend után a vezető segítő-ösztönző szavai következnek (hússzív, fogékony és érzékeny szív, lélekkel átítatott élet, lüktető élet, lélektől átszött élet) majd rövid csendben hagyja, hogy a szimbólum kifejtsé hatását. Befejezésül a virágokat csokorba kötik az új szövetség jelképéül.	Csendes meditáció az óravezető irányításával és ösztönző szavai-val.	Minden résztvevő számára egy kő és egy virág 10 perc
Befejező ének: Új szívet adok	Ének kottából	Énekelj az Úrnak 430. o. 5 perc

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat budapesti Központjában „**Élő Ige**” címmel **bibliaiskola** működik (szeptembertől júniusig minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig). Jelen füzetünk a kilencvenhatodik óra anyagát tartalmazza.

Budapest, 2016. dec. 1. Szeretettel:

Vágvölgyi Éva óravezető
Tarjányi Béla szakmai vezető

Puskás Attila

„Az ima bejárat az Atyához”

– Gondolatok Matta el Meszkin atya könyvéről

„Korunknak elsősorban nem tanítókra, hanem tanúkra van szüksége” – VI. Pál pápa e kijelentése semmit sem veszített érvényéből az elmúlt évtizedekben, sőt egyre inkább átérezzük az igazságát. Krisztusnak, az egyháznak és a világnak elsősorban tanúkra van szüksége. Olyan emberekre, akik nem pusztán eszméket, tanokat, vagy egyenesen érdekvezérelte ideológiákat hirdetnek, hanem átélt, megélt, s lelki küzdelmek közepette is helytállóan bizonyult igazságot közvetítenek. Akik nem pusztán „fejből”, hanem tapasztalatból beszélnek. Akik nem egyszerűen Istenről, hanem az Istennel való találkozás tapasztalatából kiindulva beszélnek. Akik azért lehetnek hiteles tanítók, mert egyben tanúk is. Ezért örülhetünk Matta el Meszkin *Isten megtapasztalása az imában* címmel a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatnál most megjelent könyvének. A mű szerzője Matta el Meszkin (Szegény Máté) egyiptomi kopt szerzetes, aki miután gyógyszerészi hivatását feladta, s a negyedik századi Remete Szent Antal példáját követve vagyonát szétosztotta a szegényeknek, egész életét az Úrnak szentelő szerzetes lett. Isten közelségében élő szerzetes, aki testvéreinek, többek között a későbbi III. Shenuda nevet viselő alexandriai pátriárkának is lelkivezetője lett. Tanú és hiteles tanító, aki ajándékba kapott tapasztalatait nem akarta megtartani magának, hanem hozzáférhetővé szándékozott tenni mindazok számára, akik részesei szeretnének lenni az Istennel való párbeszéd művészetének. Így jelent meg arab nyelven 1952-ben *Az atyák mondásai* című írása (1952), majd ennek kibővített változata 1968-ban *Az ortodox imaélet* címmel. A most megjelent magyar fordítás e művek arab nyelvű szövegeiből készült, szem előtt tartva az olasz nyelvű fordítást is.

A magyar kiadás címében – *Isten megtapasztalása az imában* – szereplő „tapasztalás” szó átfogó és rendkívül gazdag tartalmú. Az imádkozó ember, aki megtapasztalja Istent és vall erről a tapasztalatról, elsősorban maga a szerző, Matta el Meszkin. Ám rögtön az

első lapoktól kezdődően világossá válik az olvasó előtt, hogy ez az egészen személyes tapasztalat elválaszthatatlan a bibliai személyek és az Atyák istentapasztalatától. A keresztény ima terében szerzett tapasztalat Istenről a Szentírás mondatainak hangosan kimondott vagy csendesen a szívben megőrzött újra és újra elismételt megfontolásából, ízlelgetéséből, átélmelkedéséből születik meg, mígnem az imádkozó eljuthat az egyszerű szemlélődésig. A személyes istentapasztalat másik közvetítő csatornája az Atyák mondásainak a szívben való forgatása, akiknek a személyes lelki tapasztalata mintegy gyűjtőponttá válik az imádkozó lelkében. A kötet közel négyszáz (pontosan 396) mondást tartalmaz az Atyáktól. Rajtuk keresztül az olvasó beléphet a hiteles keresztény spirituális tradíció széles és hosszú folyamába, mely a IV. századi első sivatagi atyáktól (Szent Antal, Szent Makariosz, Szent Izsák), az V-VIII. század egyiptomi és szír szerzetesein keresztül (Sínai Szent Nílus, Lépcsős Szent János, Batoszi Szent Hészüchiosz, Ninivei Szent Izsák, Dalyatha Szent János), a bizánci misztikus tradíció képviselőin át (Új Teológus Szent Simeon, Sínai Szent Gergely, Callixtus Xanthopoulos) az Athosz hegyi szerzetesekig, majd a XV. századi kapcsolatfelvétel révén (Nil Szorszkij) egészen a XVIII-XIX. századi orosz misztikusokig terjed (Szarovi Szent Szerafim, Ignatij Brancaninov, Kronstadt-i Szent János). A keleti-görög tradíció formálói között felbukkannak püspöki tisztséget betöltő olyan nagy formátumú teológusok is, mint Antiochiai Szent Ignác, Lyoni Iréneusz, Szent Athanasziosz, Nagy Szent Baszileiosz vagy Alexandriai Kürillosz is. De nem hiányoznak a nyugati-latin teológiai és spirituális hagyomány képviselői sem. Közülük Szent Ágostont és Nagy Szent Gergelyt idézi legtöbbször a szerző, valamint a keleti spirituális hagyományt a latin nyugatra átültető Cassianust. Matta el Meszkin atya arra hívja az olvasót, hogy a Szentírás szavaival és az Atyák mondásaival az ajkán és a szívében imádkozva haladjon az istentapasztalat útján. Az egyes fejezetek felépítése jól tükrözi ezt az utat. Mindegyik a lelket tápláló bibliai kijelentések felidézésével kezdődik, majd ezt követi a bibliai táplálék asszimiláló elsajátításának leírása, melyet végül az Atyák mondásainak a sora zár. Az olvasó arra kap ösztönzést, hogy a fejezetek végén abbaahyva az olvasás értelmi munkáját, maga is

elkezdjen imádkozni. Imádkozni, azaz Isten jelenlétebe helyezkedni. A szívében visszhangzó szentírási mondatok, az Atyák mondásai és a szerző tanúságtétele Isten jelenlétebe vezethetik. „Vesd össze életüket a tiéddel, az imatapasztalatukat a tiéddel, és amikor egy bizonyos ponton a szíved lánggra lobban, tedd félre a könyvet, borulj le és imádkozz. Az olvasást imával kösd össze.” (25.o.)

Matta el Meszkin atya célja megrajzolni „az imádságos élet egész útját” (10.o.). Könyve első részét annak a kérdésnek szenteli, hogy mi is történik tulajdonképpen az imában. Az ima lényegi középpontjaként az Isten jelenlétének bizonyossággal történő felfogását jelöli meg (13.o.). Ezzel összefüggésben tárgyalja az ima döntő fontosságát, szükségességét és hatékonyságát, melynek kapcsán hangsúlyozza az ima átalakító erejét. Részletesen bemutatja az imádság fokozatainak tapasztalati-kegyelmi útját, melynek íve a szóbeli imától, a szentírási elmélkedésen keresztül a tiszta szemlélődésig vezet. Ehhez kapcsolja az ekstázis, az istenlátás és az Istennel való egyesülés misztikus tapasztalatáról szóló megfontolásait. Az ima természetéről szóló első rész középponti gondolata, hogy az ima révén valósul meg kitüntetett módon az emberi létezés teljes értelme, a teljes átalakulás egészen az Istennel való egyesülésig, az átistenülésig (theószisz). Könyve második részében Matta atya azzal a kérdéssel foglalkozik, hogy az imádkozó embernek mit kell tennie ahhoz, hogy megszülethessék benne Isten jelenlétének bizonyossággal történő észlelése. Sok-sok lelki és egészen gyakorlati tanáccsal látja el az olvasót arra vonatkozóan, hogy a hazug és beteg én uralmától (155.o.) hogyan, milyen konkrét aszketikus eszközök és főleg milyen lelkület kialakításával tud megszabadulni. A szív megtisztításának, az igaz bűnbánatnak, az állhatatos hitnek, az akarat Isten akaratához igazításának, a gondolatok és képzelet átvizsgálásának, a böjt szerepének és a belső csend elérésének a kérdéskörét fejt ki a saját és az Atyák tapasztalatai felhasználásával. A szüntelen ima gyakorlásáról és a könnyek adományáról szóló fejezetekben hasznos történeti áttekintést és tisztázó értelmező szempontokat is nyújt az olvasónak e két témáról. Majd kötete harmadik részében az ima akadályait veszi számba, melyek az imaéletben még kezdők vagy éppen már haladók esetében jelentkeznek. Nagy lelki bölcsességgel, a finom

a finom megkülönböztetés gyakorlásával és bátorító figyelemmel ad eligazítást az imádkozónak, aki a lelki szárazság vagy a lelki lanyhaság állapotába kerül, illetve imaéletében célt tévesztett vagy motivációt veszített. Végül, könyve legvégén Matta atya az ima gyümölcseinek az átéléséről ad számot, a szellemi-lelki érzékek megújulásától a Szentlélek különböző ajándékainak a megtapasztalásáig. Az olvasó úgy teheti le kezéből a kopt szerzetes könyvét, hogy erős vágy ébredt a szívében személyes imaéletének megújítására, az ima személyes élete súlypontjába helyezésére. S ismét kezébe fogja venni ezt az írást, hogy imaéletének egy-egy új, talán nehezebb időszakában tanácsért forduljon benne Matta atyához vagy az Atyákhoz. S harmadszor, negyedszer, sokadszor talán azért fogja újra és újra kezébe venni ezt a könyvet, hogy most már az Atyák mondásaival is imádkozzék. De azért biztosan, hogy a szerző útmutatásait követve a Szentírás szavaival jobban megtanuljon imádkozni, Isten jelenlétére figyelni, jelenlenni a Jelenlévő számára. Ahogy Matta atya írja könyve epilógusának címében: „Az ima bejárat az Atyához”. Köszönjük, hogy könyvével segít kinyitni ezt a bejáratot, s belépni rajta Istenhez.

Levelek a könyv Szerkesztőjének:

Néhány hete a Váci Kucsák Gábor úr nyomdájában járva fedeztem fel: *Matta el Meszkin : Isten megtapasztalása az imában* című könyvüket amit akkor készítettek a nyomdászok. Nagyon értékes könyv már ránézésre is. *V.M., a Pálos nővérek előljárója*

Szeretném megköszönni, hogy lefordították és megjelentették *Matta el Meszkin Isten megtapasztalása az imában* c. könyvét. A könyvet néhány éve Boseban magam is megvettem olasz nyelven, s gondoltam rá, milyen jó lenne, ha megjelenhetne ez magyar nyelven is... S íme, Önök megtették ezt. Fogadja még egyszer köszönetemet, s bízom benne, hogy a könyv sokak találkozását segíti majd elő élő Istenünkkel. *Üdvözlettel: L. Zs. piarista atya*

Tarjányi Béla

Az Alexandriai Iskola feltárása

Az ókorral foglalkozó régészet csodálatos alkotásokat tár fel az elmúlt korokból. Az ókori népek, vallási közösségek ámulatba ejtő emlékműveket hagytak az utókorra. A legtöbb ilyen emlék az uralkodók, a kormányzás, a vallási élet maradandó tanúja.

Ugyanakkor meglehetősen ritka ezek között az olyan monumentum, amely kifejezetten vagy elsősorban a korabeli oktatás és nevelés helyszíne lett volna. A tanítás és oktatás általában nyilvános közösségi helyeken, kormányzati épületekben vagy a vallásgyakorlás helyszínéeként szolgáló templomokban ill. az azokhoz kapcsolódó helyiségekben történt. Éppen ezért egyedülálló felfedezésnek számít az ún. Alexandriai Iskola kiterjedt együttesének feltárása az egyiptomi Alexandriában. Az ásatást lengyel régészek végezték és végzik jelen évezredünk kezdete óta, melyről 2004-ben így számolt be a Múlt-Kor.hu internetes hírportál:

„A 13 előadóterem összesen akár 5000 hallgató oktatására is alkalmas volt – közölte Zahi Hawass, Egyiptom Legfőbb Régészeti Tanácsának elnöke a sajtóval. Az előadótermek a mai Alexandria ókori részén, egy mai köztér keleti sarkán kerültek elő a földből. A helyszín igen közel van ahhoz a helyhez, ahol már eddig is eredményes ásatásokat folytattak. Most úgy tűnik, ez a helyszín is az egyetem része volt.

Mind a 13 előadóterem kiképzése hasonló, miként méreteik és arányaik is megegyeznek – mondta Hawass. A terem három oldala mentén U-alakot képező padosorok futnak végig. A helyiségek legfeltűnőbb eleme mégis az az emelvény, ami a padosor között, központi helyen található. A régészek szerint ez kétségkívül a `katedra`, az előadó helye lehetett.

„Most először sikerült a görög-római időkből származó, ennyire komplex és épségben maradt előadótermetek feltárni az egész mediterrán térségben” mondta Hawass. – „Valószínűleg a világ legrégebbi egyetemét találtuk meg.”

A felfedezés `elképesztő jelentőségű` – állítja Willeke Wendrich, a Kaliforniai Egyetem régésze. `Azt eddig is tudtuk, hogy az egyetem létezett, és a korabeli tudomány központja volt, de eddig csak szöveges híradásokból ismertük. Azt nem tudtuk, hol kell keresni` - mondta a Los Angeles-i tudós.

Az alexandriai iskola egyik feltárt előadóterme

Alexandria egy Rhakotis nevű jelentéktelen nílusi halászfaluca volt, míg Nagy Sándor nem választotta birodalma fővárosául. Kr.e. 320-ban lett Egyiptom fővárosa, hamarosan pedig a Földközi-tenger egész térségének legerősebb, leghatalmasabb központja. Itt épült a Fároszi Világítótorony – az ókori világ egyik csodája, és a híres könyvtár, melyet később tűzvész pusztított el.

Ezen az egyetemen találta fel Arkhimédész a ma is használatos, csavarmentes vízemelőt; itt fektette le Euklidész a geometria alapszabályait; és itt számolta ki Eratoszthenész a Föld átmérőjét.”¹

¹ Múlt-Kor.hu, 2004. május 11.

Alexandria alapítása itt, a Nílus deltájában, a Földközi-tenger keleti szögletében nagyon szerencsés választás volt, mert helyzeténél fogva ez a város Kelet és Nyugat találkozási pontjává válhatott. Tömegesen telepedtek meg itt vállalkozók, kereskedők, kézművesek, virágoztak a különböző vallási közösségek. Csak zsidók több száz-ezren éltek itt külön városnegyedben, ahol számtalan zsinagóga fogta össze közösségüket. Igaz itt már ők is görögül beszéltek, de az ő számukra készült el az Ószövetség görög fordítása, Szeptuaginta.

Nagy Sándor hódításaival nem csak hatalmát kívánta növelni, hanem a görög kultúrát és tudást is általánossá akarta tenni az általa elfoglalt területeken. Ennek a törekvésnek kiemelkedő eredménye volt maga Alexandria, ahol nem csak a kereskedelem virágozott, hanem amely város évszázadokon át a tudás, a tudomány és az oktatási intézmények fellegvára is volt. Elég, ha megemlítjük az Alexandriai Könyvtárat, ahol eredetiben vagy másolatban megtalálható volt minden tudományos, filozófiai, irodalmi és vallási alkotás.

Lépcsősor

Mindez a kereszténység ill. a keresztény teológia szempontjából is nagyon jelentős volt – sőt hatása mindmáig érezhető a keresztény teológia terén –, mert az itt működő Alexandriai Iskola nem csak a világi ismeretek gyűjtésével és továbbadásával foglalkozott, hanem vallási ismeretekkel is, sőt, idővel a keresztény teológia művelésének egyik meghatározó központjává vált.

Egyiptomban a keresztény hit már az első században gyökeret vert, mindenek előtt Alexandriában, és innen kiindulva lassanként egész Egyiptomban, sőt tovaterjedt dél felé is, Etiópiába. A hagyomány szerint Márk apostol alapította Egyiptom első templomát, a Bukolia templomot, és ő volt az első alexandriai pátriárka. Fontos előrelépést jelentett Alexandriai Kürillosz pátriárka (?370-444)

fellépése és működése.² Ekkor pusztult el a város pogány panteonja, a Szerapeum (az előtte magasodó obeliszk ma Londonban látható). A kereszténység ettől kezdve nyerte el az országban a vezető szerepet, és Egyiptom gyakorlatilag keresztény ország volt egészen a 641-ben bekövetkező döntő változásig, amikor az addig a Bizánci Birodalomhoz tartozó Egyiptom az Amr ibn al-Ász vezette arab hódításnak áldozatul esett.

A kereszténység itteni megerősödése azt is magával hozta, hogy a város egyedülálló oktatási intézményének, az Alexandriai Iskolának a vezetése fokozatosan a keresztények kezébe került, és legfőbb feladata a keresztény teológia művelése és oktatása volt. Az intézményben a püspök irányítása alatt iskolászerűen foglalkoztak tanítók a keresztségre készülőkkel, az úgynevezett katekumenekkel. Első írásos emlékünk 204-ből van, amikor Demetriosz püspök a fiatal Órigenészre bízta az iskola vezetését, mert a tanítók elmenekültek a keresztényüldözés elől.

A katekéta iskolából egy-egy tudósabb tanító körül kifejlődött egy akadémiaszerű oktatási intézmény, az ún. *didaskaleion*, ami egy tulajdonképpeni teológiai

Aki a közepén levő kerek köre állva megszólal, a hangja zeng az egész auditóriumban

² Alexandriai Szent Cirill – Amikor püspök lett, ellentéte támadt Oresztész városprefektussal, aminek véres összecsapások lettek az eredményei. Keményen szembeszállt anovatiánus eretnekekkel, a zsidókkal és a pogányokkal is. Valószínű alaptalanul gyanúsították azzal, hogy 415-ben legalábbis eszmei része volt a város prefektusával jó barátságban lévő Hüpatia, platonikus filozófusnő meggyilkolásában. Egy éjszaka a zsidók rátámadtak a keresztényekre. Amikor megvirradt, a keresztények Cirill biztatására viszonozták a támadást, majd száműzték a zsidókat a városból.

iskola lett, amely tudományosan és a pogányok számára is nyitottan foglalkozott a kereszténység tanításával. Az első ilyen tanító Pantenosz (†200), akinek iskolája később mintául szolgált Órigenésznek. Ennek az iskolának a növendékei művelt emberek voltak, akik a tanítótól a keresztény misztériumokhoz vezető utat tanulták, s a kereszténység erkölcsi eszményeit saját kultúrájuk beteljesedéseként kapták meg. Ezen iskola történetében jelentős dátum 215, amikor Órigenész feladta a katekéta iskola vezetését, és Pantenosz és Kelemen nyomában járva saját iskolát nyitott. Mivel ez a püspök felügyelete alatt állt és intézményként folyamatosan működött, Órigenész tekinthető az *alexandriai teológiai iskola* alapítójának. Az iskola szellemét mindvégig az alapító határozta meg. Az iskola a 4. század végéig működött. Itt volt Vak Didümosz (†398) tanítványa Szent Jeromos

Az iskola jellegzetessége, hogy a teológiában előtérbe helyezte a megfoghatatlan és megfejthetetlen misztériumot mind a megtestesülés, mind a Szentírás tudományos értelmezésében (később az antiochiai iskola szembeszállt ezzel), amivel együtt járt az aszketikus és dogmatikus spiritualizmus veszélye. Az Órigenész előtti korszakot Alexandriai Kelemen eszménye jellemzi: az erkölcsileg arra felkészülteket a hellén kultúra tudománya alapján akarta elvezetni a keresztény misztériumokhoz, az „igazi tudáshoz”. Órigenész ezzel szemben a sajátosan keresztény valóságot (Egyház, szentségek) állította központba, és tipologizáló szentírás-magyarázatát pontos szövegelemzéssel és történeti háttérrel alapozta meg. Dogmatikája (Peri arkhón) nagyszerű próbálkozás volt, de magában rejtette azokat a tévedéseket, amelyek miatt az iskola később viharos történetet ért (szubordinacionizmus). Ezen iskola és

A kerek kő

Órigenész nélkül az 5. századi tudós szerzetesség, a kappadókiai atyák, Szent Jeromos és Szent Ambrus szentírásmagyarázata, valamint nyugati tipológia elképzelhetetlen. (Vö. Katolikus Lexikon, alexandriai iskola címszó)

A feltárt iskola-komplexumot a BBC egyik filmje is részletesen bemutatta: „Nagy Sándorral 13 éves korától fogva a legkiválóbb tanítómester, Arisztotelész foglalkozott. A tudásszomj, az ismeretek utáni vágy testének minden sejtjébe beleivódott. Ezek az érzések öltöttek testet Alexandriában minden utcában és épületben. Ez volt az a hely, ahol a tudás ugyanolyan értéknek számított, mint a gabona vagy az arany.

A város szívében, a *Kom el Dikka* nevű negyedben tárták fel ezt a felbecsülhetetlen értékű leletet. Az egész intézmény az egyetem részét képezte. Az egyes termek ott álltak a főút mentén – ez volt az antik Alexandria társadalmi életének központja. A teremben ma is láthatók azok a padok, amiken a hallgatóság, a diákok foglaltak helyet, és középen állt az a szék, amit minden biztonnyal a tanár számára tartottak fenn. A terem közepén egy nagy kő állt, amely afféle pódium lehetett, ahová az éppen beszélő diák állt.

Azt gondoljuk, hogy a termeket tető borította. Erre nincs semmi bizonyítékunk, de talán olyan magasan lehetett, mint a környező oszlopok, vagyis úgy öt és fél méter magas. Eddig húsz ilyen termet sikerült feltárni, de talán még több is volt a környéken.”

Órigenész vagy **Órigenész Adamantiosz** (Egyiptom, Alexandria 184 körül, +Fönícia, Türosz, 254) görög nyelven alkotó, helyi zsinatok, majd egyetemes zsinat által eretnekként elítélt ókeresztény teológiai író, exegéta (görögül ekszegeiszthai), azaz a szentírásmagyarázat tudósa.

Az alexandriai iskola egyik legkiemelkedőbb korai teológusa. Keresztény szülőktől származott, apja, Szent Leonidasz, 201-202-ben halt vértanúhalált Septimius Severus (193-211) uralkodása idején. A fiatal Órigenész végignézte apja kivégzését.

Valószínűleg Alexandriában született 184-ben. Alexandriai Kelemen előadásait hallgatta, magániskolát alapított, hogy eltarthassa

családját, édesanyját és hat fiatalabb testvérét.[1] Mivel apja (Leonidasz) vértanúhalála után vagyonuk egy részét elkobozták. 18 éves korában Demetriosz a katekumenek vezetésére kéri fel. Az iskolát otthagyva, életének e fiatalkori szakaszát a katekumenek vezetésének szentelte. Majd 230 és 231 között az alexandriai katechetikai iskola vezetőjeként működött. 212-ben Rómába látogatott, 216-ban a keresztényüldözések elől Palesztinába, onnan Görögországba utazott. 230-ban pappá szentelték, de püspöke, Démétriosz indítványozására a 232-ben tartott alexandriai zsinat eretnekség vádjával kiközösítette. A palesztinai Cézareában nyitott iskolát, és hittérítő útjain Athénben és Arábiában is megfordult. A Traianus Decius római császár által elrendelt keresztényüldözések során elfogták, s belehalt a kínzásokba.

Órigenész – A bibliai szövegtanulmányozás terén időtálló a Hexapla című munkája. A hat oszlop: 1. héber szöveg, 2. héber szöveg görög betűs átírásban, 3. Aquila fordítása (Hadrianus idején élt), 4. Szümmakhosz (Sept. Severus idején élt), 5. Szeptuaginta, 6. Theodotion-fordítás (kb. 180-ból). Exegetikai munkái: scholiák, homíliák, kommentárok. Apologetikai művei közül: *Kelszosz ellen* (Kelszosz pogány filozófusnak a keresztények ellen 178-ban írt művének cáfolata). Gyakorlati teológiai írásai: *Az imádságról*, *Buzdítás a vértanúságra*, *a húsvétról*. Dogmatikai főműve: *Az alapelvekről* (Peri arkhón, De principiis).

2012 júniusában számos művét találták meg egységes (nem töredékes) formában, eredeti görög nyelven egy müncheni könyvtárban, Johann Jakob Fugger könyvgyűjteményében.

Források: Vanyó László, Az ókeresztény egyház irodalma, Szt. I. Társ., 1980, 340-424.o. – Szántó Konrád, A Katolikus Egyház története, Ecclesia, 1983, 152-155.o. Katolikus Lexikon, Szt.I.T. 2004, alexandriai iskola címszó – Wikipedia, Órigenész c. – Múlt-Kor.hu, 2004.05.11 – Alexandria, The Greatest City, a BBC filmje. – Fényképek: Vágvölgyi Éva

TÁRSULATUNK ÉLETÉBŐL

Ünnepi találkozót tartott a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat

Magyar Kurír, december 7.

A Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat, mely tavaly ünnepelte megalakulása 25. évfordulóját, még e jubileumhoz kapcsolódva december 6-án találkozóra hívta a társulat jótevőit, segítőit, barátait.

A rendezvényen Tarjányi Béla, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat ügyvezető elnöke köszönetet mondott mindazoknak, akik az elmúlt két és fél évtizedben támogatták, segítették a társulat tevékenységét – nemcsak a Biblia, illetve az azzal kapcsolatos könyvek kiadását, hanem a Szentírás minél többekhez való eljuttatását, a bibliaolvasás szeretetének terjesztését is.

Elsősorban a Magyar Katolikus Püspöki Konferenciának (MKPK) mondott köszönetet az ügyvezető elnök, amely még Paskai László bíboros elnöksége alatt hagyta jóvá a bibliatársulat működését, így az országos hatáskörű egyházi egyesületként működhet. Tarjányi Béla köszönetet mondott Erdő Péter bíborosnak, aki felülvizsgálta a társulat szabályzatát, és ismételten jóváhagyta működését, valamint bátorítja munkáját. Az elnök háláját fejezte ki az MKPK titkárságának is, melyet Németh Emma szociális testvér képviselt a találkozón, a társulatnak nyújtott támogatásért.

Az ügyvezető elnök megköszönte az anyagi támogatást a társulat tagságának, valamint Semjén Zsoltnak, a nemzetpolitikáért felelős

Puskás professzor ismerteti a könyvet

miniszterelnök-helyettesnek, Soltész Miklós egyházi, nemzetiségi és civil társadalmi kapcsolatokért felelős államtitkárnak, valamint Latorcai Csabának, a Miniszterelnökség kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkárának. Tarjányi Béla megemlítette azt a jótévőjüket is, akinek rájuk hagyott öröksége immár több mint tíz éve biztosít anyagi háttérrel a társulat munkájához.

Köszöntője végén az ügyvezető elnök kérte a bibliatársulat működésének jövőbeni segítségét, az imákat, hogy tovább szolgálhassák a katolikus egyházat Magyarországon és a határon túli magyarlakta területeken.

Az ünnepi találkozón bemutatott két, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat kiadásában nemrég megjelent kötetet. Matta el Meszkin *Isten megtapasztalása az imában* című könyvét Puskás Attila, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának tanszékvezető professzora ismertette.

A jövő kereszténye vagy misztikus lesz, vagy nem fog létezni – idézte Karl Rahner híressé vált mondatát a teológiaprofesszor, ugyanakkor hangsúlyozta: a misztikus kifejezés elsősorban nem rendkívüli élmények átélését jelenti, hanem azt, hogy amit az ember hitben elfogad, tapasztalati szinten is megéli. A ma embere két dimenzióban működik: a hasznosság (munka) és a kikapcsolódás (pihenés) tengelye mentén. Még a keresztény ember is elfelejtkezik néha a harmadik, a találkozás, a jelenlét dimenziójáról – mutatott rá Puskás Attila. – Azaz, hogy jelen tudjunk lenni Isten számára, találkozunk vele, amiből aztán erőt meríthetünk. Ez maga a misztikus megtapasztalás.

Matta el Meszkin könyve különleges a maga műfajában – méltatta a professzor a kötetet. – Ritka a lelkiségi irodalomban, hogy egy könyv középpontjában az imádság áll, ugyanakkor jellemző rá a Szentírás közelsége. Ráadásul a spirituális könyvek magyarországi piacán nem találunk más kötetet, amelyben egy kortárs keleti szerzetes osztja meg tapasztalait, gondolatait.

Puskás Attila hozzátette: a mű háttérében a keleti teológia hagyománya húzódik, amelynek két súlypontja van. Az egyik a *paideia* (nevelés) eszméje, miszerint Isten úgy vezeti az embert a lelki élet ösvényein, mint egy nagy pedagógus, aki mindig alkalmazkodik a nevelt, a formálendő ember éppen aktuális élethelyzetéhez. A másik a *theószisz* (átistenülés, megistenülés) eszméje. Ez Péter apostol második levelének tanításában gyökerezik, ahol azt olvashatjuk: az isteni ígéretek által meg tudunk szabadulni a világban uralkodó kívánságok romlottságától, és részesei lehetünk az isteni életnek (vö. 2Pét 1,4). Matta el Meszkin arra tanít bennünket, hogy isten-

képességünk, amelyet a teremtő Istentől kaptunk, és amely eltorzult, helyreállítódik azáltal, hogy imádkozunk, szemlélődünk.

Bada Márta *A Teremtés* című kötetét a kiadást támogató Alapítvány a Közjóért elnöke, Juhász Judit mutatta be. Az alapítvány a szociális segítségnyújtás mellett kulturális célokat is szolgál, így amikor Kovács Gergelyné Szabó Irén néprajzkutató, muzeológus megmutatta Bada Márta, Balázs János-díjas cigány festőművész különleges kulturális értéket képviselő munkáját az alapítvány kuratóriumának, nem volt kérdés, hogy támogatják a kiadást. Bada

Juhász Judit bemutatja az albumot

Márta összegyűjtötte, leírta, illetve harmincöt krétarajzzal illusztrálta a cigányság teremtésmítoszáét, amelyet eddig csak a szájhagyomány őrzött.

Különleges hittankönyv ez azok számára, akiknek a lelkében megszülettek ezek a legendák, történetek – mondta Juhász Judit. Hozzátette: a kötetet azoknak a cigány fiataloknak szeretnék eljuttatni, akik tanulnak, hitben élnek, akik szeretnének valamit felépíte-

ni, és szeretnék megtalálni azt a bizonyos harmadik dimenziót, amelyet Puskás Attila professzor említett.

Kovács

Gergelyné Szabó Irén hozzátette: különleges élmény volt megismerni Bada Márta rajzait, sajátos istenhítet, amelynek része a ragaszkodás egy régi-régi meséhez, amelyet most leírt és megrajzolt. Fontos, hogy ezt visszaadjuk a cigányságnak, mindazoknak, akik ebből továbbépíthetik lelküket.

Kovács Gergelyné

Az ünnepi találkozón Vágvölgyi Éva főtítkár képekkel illusztrált élménybeszámolót tartott a társulat tagjainak közelmúltbeli egyiptomi utazásáról, amelynek egyik gyümölcse az *Isten megtapasztalása az imában* című könyv magyar nyelvű kiadása.

Az utazás során felkeresték az alexandriai katechetikai és teológiai iskola romjait. Ezen a helyen született meg az a teológiai hagyomány, amely a megváltás középpontjába a *theósziszt*, az ember isteni természetben való részesülését emelte be, és amelynek örökségéből Matta el Meszkin írása is született. Meglátogattak több ősi sivatagi kopt kolostort is, így például az egyik leginkább elzártat, a Líbiai-sivatag szélén található Baramusz-kolostort, valamint azt, ahol Matta el Meszkin hosszú évekig élt, a Szent Makariosz-kolostort. A fotók segítségével a találkozó résztvevői is bepillantást nyerhettek a keleti keresztény hagyományokat máig őrző sivatagi szerzetesek életébe.

Magyar Kurír – Szöveg: Szalontai Anikó, fotó: Lambert Attila

Közgyűlés – Társulatunk október 1-jén megtartotta ez évi közgyűlését. A munkatársak beszámoltak az elmúlt év folyamán végzett munkájukról, ezután az elnök ismertette az előttünk álló feladatokat, terveinket. A közgyűlés előtt szentmisében adtunk hálát Istennek a kapott kegyelmekért, a gyűlést követően pedig baráti együttlét során beszéltük meg a konkrét feladatokat.

A Társulatunk által alapított és gondozott Szentírás Alapítvány az illetékes hatóságtól 2015. októberében megkapta a jótéevőink 2014-as évre befizetett adójának a Szentírás Alapítvány számára felajánlott 1 %-át, összesen **23.916** Ft-ot. A kapott összeget és a támogatóinktól beérkezett adományokat ... összegben a Jeromos füzetek kiadásának támogatására átutaltuk a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulatnak.

A Szentírás Alapítvány továbbra is várja Jótéevőink adományait és a számára felajánlott 1%-ot. Az Alapítvány adószáma: 19639886-1-42.

A támogatásért hálás köszönetet mondunk!

A TEREMTÉS – Bada Márta könyve – Ez a szép színes album a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat gondozásában jelent meg, benne a világ teremtéséről szóló cigány legendamese, kárpáti cigány és magyar nyelven, 35 krétarajzzal.

A könyv létrehozásában a következő vettek részt: Bada Márta és gödöllői alkotótársai: Fuzsenecker Ferenc, Lőrincz Ferenc, Szekeres Erzsébet, Fülöp Attiláné, dr. Lábady Károly, Máthé Erika, Tóth László, Oláh Dezső, a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársaságtól Tarjányi Béla, Csupor Dániel és családja, Juhász Judit a Közjóért Alapítványtól, Láposy Mónika, Kovács Gergelyné és Vankó Gyöző.

Ezt a díszes albumot első ízben október 28-án pénteken mutattuk be a gödöllői a Szentháromság templom kápolnájában. A bemutatón megjelentek az alkotótársak, valamint Pappné Pintér Csilla alpolgármester, Hugyecz János plébános és Sivadó János görög katolikus lelkipásztor.

Az eseményről készült videót ld. honlapunkon a www.biblia-tarsulat.hu/erdekes.htm címen.

Az erdélyi Katolikus Magyar Bibliatársulat

Biblianap Erdélyben

A Gyulafehérvári Főegyházmegyében működő Bibliatársulat éves találkozóját idén Kézdivásárhelyen tartották. A rendezvényre több százan érkeztek Erdély magyarlakta településeiről. A Vigadó nagytermében került sor a Gyulafehérvári Érsekség hivatalos Biblianapjára, amelyet minden évben a bibliakutató és fordító Szent Jeromos ünnepének, illetve a Szentírás vasárnapjának környékén szerveznek meg Erdély valamelyik magyar településén. A Bibliatársulat azokat a kisközösségeket foglalja magába, amelyek a plébánián belül működnek, heti vagy havi rendszerességgel találkoznak, és a Bibliát olvassák, a Gyulafehérvári Egyházmegye pedig mintegy keretet ad ezeknek a csoportoknak.

A Bibliatársulat most 22 éves, tehát a tavalyelőtti ünnepségen ünnepeltük a Bibliatársulat fennállásának 20. esztendejét. A Bibliatársulatot Nagy József biblikus tanár úr indította, ő Gyulafehérváron volt biblikus tanár, és hosszú éveken keresztül ő is vezette. Sajnálatos hirtelen halála miatt kellett átvállalja először Ilyés Zsolt jelenlegi csíkszentléleki plébános atya. Ő két évig volt a Bibliatársulat elnöke. Én 2014 augusztusától lettem kinevezve az érsek úr által, mint a Bibliatársulatnak az elnöke. A rendezvényre elsősorban Gyergyóból, a Csíki-medencéből, Marosvásárhely környékéről, és Háromszékről érkeztek közösségek, Brassóból pedig ifjúsági csoportok jöttek el. Így életkor szempontjából is rendkívül sokoldalú a Bibliatársulat. Idén Esztergom-Budapest segédpüspöke tisztelte meg jelenlétével a biblianapot.

Régen úgy mondták, hogy a Biblia az hordozható haza. Amikor az Isten népe elveszítette a földi hazát, vagy a fizikailag fogható földjüket, akkor a legfontosabb, ami megtartotta őket, a hitük volt az a szál, ami Istenhez kötötte őket, ez őrizte meg az anyanyelvet, a kultúrát, és nagyon sok mindent. Valahogyan mi is ugyanezzel a ragaszkodással, hűséggel kapcsolódunk az Isten szavához, ami megtart a hitünkben és táplál. A Biblia nem betű, hanem lélek és élet. Én 14 éves voltam, amikor egy nagyon jó hittan csoportba csöppentem, és egy ferences atya bátorítására a teljes Ószövetséget 3 hét

alatt egy nyáron elolvastam. Döbbenetesen nagy élmény volt. Annak ellenére, hogy rengeteg mindent nem érttem még belőle pontosan, a Biblia hatalmas erejét, szépségét átéltem, magamba szívtam.

Valahogyan ugyanígy ezek a biblicsoportok táplálkoznak az élő Isten Igéjéből, abból az Igéből, amivel a Teremtő a világot alkotta.

Székely János püspök a résztvevők körében

Így is hívjuk az Igét görögül, hogy logosz, ez az a logika, ami a világot átjárja, a csillagokat, az atomokat, az emberek szívét. Ha halljuk az Úristennek a szavát, akkor ráhangolódunk erre a harmóniára, erre az örök dallamra.

A 'Hogyan formál Isten bennünket?' mottójú biblianap alkalmával a résztvevők Jákob történetét dolgozták fel. Azt vizsgálták, Isten hogyan nevelte Jákobot, és ezen keresztül hogyan alakít és nevel minket. Délután pedig Jézusnak a szenvedéstörténete volt a főtéma, hiszen a szenvedés pillanata néha az a hely, ahol a szeretetünket, az igazi arcunkat leginkább meg tudjuk mutatni. Ezen gondolatok mentén elmélkedtek és beszélgettek a résztvevők, és sok-sok élménnyel, lelki gazdagsággal tértek haza otthonaikba a nap végén.

Az eseményről készült TV híradás alapján. A videó lehető honlapunkon keresztül a www.biblia-tarsulat.hu/erdekes.htm címen.

Vajdaság – A vajdasági *Keresztény Értelmiségi Kör* szervezésében Óbecsén a Szent Antal plébánia hittantermében nyilvános Bibliái napot tartottak 2016. október 22-én, szombaton. Az előadásokat *Rokay Zoltán* a budapesti Pázmány Péter Katolikus Egyetem Hittudományi Karának professzora tartotta *Jézus Krisztus, akiben eljött az irgalmas Isten* címmel.

Az előadások kapcsán az résztvevők közvetlen beszélgetésben kérdéseket feltéve, gyarapították bibliatudásukat. Ugyanakkor ez a nap az egymás közötti ismerkedést, barátságkötést, kapcsolatteremtést, lelki felüdülést is jelentette.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten pénteken du. 4-5-ig a Bibliaközpontban **imaórát** tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába.

Az imaórák időpontja és az elmélkedések témája: 2017. jan. 2.: Lk 8,16-17; jan. 20.: Mk 2,18-22; febr. 3.: Mk 4,21-23; febr. 17.: Mk 9,49-50; márc. 3.: 1 Pét 1,3-7; márc. 17.: 1 Pét 3,8-11; márc. 31.: Gal 6,2-5; ápr. 7.: 1 Ján 4,17-21; ápr. 21.: Jn 13,16 –17; máj. 5.: Jn 15,10-11; máj.19.: Mt 18,19-20.

Szeretettel hívunk a közös imára (a helyszínen vagy a távolból bekapcsolódva) minden kedves társulati tagot és érdeklődőt!

**Istenünk mélységes irgalmából,
meglátogatott minket a magasságban felkelő!**

Lk 1,78

Minden kedves Tagtársunknak és Olvasónknak
áldott Karácsonyt és békés új évet kívánunk!

A Társulat vezetősége és a Szerkesztőség

Az elmúlt huszonhat év alatt Társulatunk

- kiadta az *Opálény-féle Konkordanciát* (6.000 p.)
- a *Békés-Dalos Újszövetséget* (200.000 példány)
- a *Káldi-Neovulgáta Bibliát* (több, mint 200.000 példány)
- a *KNB Újszövetséget* (mintegy 50.000 példány)
- az *Aranyveretes Bibliát* és a *Családi Bibliát*,
- lefordította és kiadta a *Cigány-Magyar Újszövetséget*
 - lefordította és kiadta a *Cigány Bibliát*
 - kiadta az *Rovásírásos Újszövetséget*
- a *Mindennapi Evangéliumot* (Mk ev. napilap formában)
- a *Missziós Evangéliumokat* (Lk és Jn ev. kis füzetben)
 - közreműködött a *Bécsi Aranybiblia* kiadásában
- lefordította és kiadta a *Jeromos Kommentárt* (3 kötet)
 - szerkeszti és kiadja a *Jeromos füzeteket* (106 szám)
 - *Havonta bibliaórát tart* a *Bibliaközpontban*,
- szervezi és vezeti a *bibliikus professzorok konferenciáját*
(21 éve, évente kétszer)
- *továbbképzéseket* tartott hitoktatók, érdeklődők számára
itthon és a környező országokban (kb. 160 alkalom)
 - kéthetente *imaórát tart* a *Bibliaközpontban*
- *Bibliikus Figura képző kurzusokat* tartott (kb. 25 alkalom)
- a *Társulat honlapján* fontos anyagokat tesz elérhetővé
- a *Biblia Évében* mintegy 60 rendezvényt szervezett
ill. ilyeneken közreműködött
- és a *Biblia Éve honlapján* ismertetett minden rendezvényt
 - a *Bibliaközpont bibliaboltján* keresztül forgalmaz
mintegy 300 Bibliával kapcsolatos kiadványt
és a *Káldi-Neovulgáta Bibliát*.

Verbum Domini

*Egy példány ára 250 Ft
az évi négy szám 1000 Ft (+ postaköltség)*

Juhász Judit és Puskás Attila a könyvbemutatón

manet in aeternum
